

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

Bakalářská práce

Německá rodina s českými a tureckými kořeny

Autor: Anna Sedláková

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Markéta Dvořáková

Praha 2011

Charles University in Prague
Faculty of Education
Social Sciences and Philosophy Department

Bachelor thesis

German family with czech and turkish roots

The Author: Anna Sedláková

The Supervisor of the Bachelor's thesis : Mgr. Markéta Dvořáková

Prague 2011

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Německá rodina s českými a tureckými kořeny, zpracovala samostatně. Použitou literaturu a materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.“

V Hořovicích dne 1. dubna 2011

podpis.....

Ráda bych tímto poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Markétě Dvořákové za pomoc při psaní bakalářské práce, za odborné vedení a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat Barbaře B. za poskytnuté informace.

Anotace

Práce s názvem „Německá rodina s českými a tureckými kořeny“ se opírá o zkušenosti s konkrétní vybranou rodinou a jejími členy. V první kapitole se seznamujeme s rodinou a popisujeme význam pojmů multikulturalismus, tolerance, integrace. V další části věnujeme pozornost turecké menšině na území Německa, jejímu vývoji a integraci. Zabýváme se islámem, rodinnými zvyky, tradicemi a pravidly, se kterými se pojí. Rozlišujeme kulturu německou a tureckou z hlediska náboženství a především odlišných tradic, týkajících se rodiny a výchovy. Dále ukazujeme soužití odlišných kultur, které se pojí s tradicemi v náboženství a výchově. V závěru práce je rozepsána problematika, která se vyskytla ve vybrané rodině.

The Annotation

This thesis with the title „German family with czech and turkish roots“ bases on experience with concrete family and with its members. In first chapter we present the family and then we describe the meaning of the terms multiculturalism, tolerance, integration. In next part of thesis we pay our attention to the turkish minority in the area of German, its development and integration. We deal with Islam, family traditions, customs and with rules, that construe with the theme. In light of religion and especially of different traditions, which are connected with family and family upbringing, we distinguish culture of German and culture of Turkey. Then we illustrate the co-existence different cultures, which are connected with traditions in religion and in family upbringing. At the end of thesis are described the problems of concrete family.

OBSAH:

ÚVOD	7
1 MULTIKULTURALISMUS A INTEGRACE.....	9
1.1 NĚMECKÁ RODINA	9
1.2 MULTIKULTURALISMUS.....	10
1.2.1 <i>Multikulturní výchova</i>	11
1.2.2 <i>Tolerance</i>	13
1.3 INTEGRACE.....	14
1.3.1 <i>Generační rozdíly</i>	17
2 TURECKÁ MENŠINA NA ÚZEMÍ NĚMECKA	19
2.1 MINULOST	19
2.2 SOUČASNOST.....	20
2.2.1 <i>Vzdělání a zaměstnanost</i>	22
2.3 NĚMECKO-TURECKÉ VZTAHY	24
3 ISLÁM.....	29
3.1 VZNIK ISLÁMU.....	29
3.2 ISLÁM A SPOLEČNOST	30
3.2.1 <i>Lidská práva a postavení žen</i>	30
3.2.2 <i>Turecko</i>	32
4 KULTURA, ZVYKY, TRADICE.....	34
4.1 NĚMECKÁ KULTURA	34
4.1.1 <i>Rodina</i>	34
4.1.2 <i>Náboženství</i>	34
4.2 TURECKÁ KULTURA	35
4.2.1 <i>Rodina</i>	35
4.2.2 <i>Náboženství</i>	37
5 SOUŽITÍ TŘÍ ODLIŠNÝCH KULTUR.....	39
5.1 SPOLEČNÉ SOUŽITÍ.....	39
5.2 RODINA A VÝCHOVA.....	40
5.3 PROBLÉMY V RODINĚ.....	42
ZÁVĚR.....	44
LITERATURA	45
INTERNETOVÉ ZDROJE	47
PŘÍLOHY	50
PŘÍLOHA Č. 1 - ROZHOVOR	50
PŘÍLOHA Č. 2 – VLAJKY	54
PŘÍLOHA Č. 3 – TABULKY	56

ÚVOD

Práce s názvem „Německá rodina s českými a tureckými kořeny“ byla zpracována na základě zkušeností a poznatků s konkrétní německou rodinou. Tematika německo-tureckých vztahů je čím dál více aktuální i pro nás. Určité zkušenosti a problémy a jejich možná řešení mohou být pro nás přínosné.

Záměrem práce je nastínit soužití různých kultur v jedné rodině. Pro práci byla vybrána kultura turecká, česká a německá. V práci budou ukázány rozdíly, zvyky a problémy v konkrétní vybrané rodině. Pro lepší náhled na problematiku bude proveden rozhovor se členkou vybrané rodiny. O vztazích tureckých a německých se diskutuje již mnoho let a je o nich dostatek literatury a zajímavých článků. Budeme se věnovat nejvíce těmto dvěma kulturám. V České republice se podobná problematika také vyskytuje. Ovšem německo-turecké vztahy jsou pro danou práci nejvýznamnější.

Hlavním zájmem práce jsou různé kultury, jejich zvyky a tradice. V práci se zaměříme zvláště na přístupy k výchově, která se v takových rodinách praktikuje odlišně. Důležitými pojmy v této práci jsou tolerance, integrace a multikulturalismus. Ovšem odlišné kulturní kořeny, pramenící z náboženství a s ním spojené tradice a zvyky hrají v této práci také velkou roli. Pro práci je důležité především hledisko antropologické.

Podstatnou částí je problematika soužití daných kultur v jedné rodině. Naším cílem je na příkladu konkrétní rodiny pojmenovat konkrétní problémy. V závěrečné části práce bude důležité zjistit, proč mají rodiny, kde se stýkají tyto kultury, problémy a jaké jsou příčiny možné nefunkčnosti.

Vlastním náhledem na problematiku bude upozorněno na možná úskalí spojená se soužitím s lidmi, kteří vyrůstali, a byli, byť jen částečně, vychovávaní v odlišném kulturním prostředí.

Jako prameny jsou využity materiály českých i německých textů a některých internetových zdrojů. Teoretická část čerpá z literatury, která je uvedena v seznamu.

Praktická část se týká rodiny žijící v Německu, v Mnichově. Konkrétní příklad je pro práci důležitý a pomáhá lépe pochopit problematiku.

1 MULTIKULTURALISMUS A INTEGRACE

1.1 Německá rodina

V této práci budeme vycházet z informací o konkrétní rodině, žijící na území Německa, přesněji v Mnichově. Tuto rodinu jsme vybrali hlavně proto, že na ní můžeme přesně ukázat odlišnosti, týkající se německé a turecké kultury. A to především v oblasti náboženství a výchovy v rodině. Kultura česká, německá a turecká. Právě tyto kultury se střetávají v naší zkoumané rodině. Převládající složkou je kultura německá, vzhledem k tomu, že rodina žije v Německu. Turecká kultura potom převažuje nad českou. Především proto jsou středem zájmu této práce německo-turecké vztahy v rodině.

Představíme si naši konkrétní rodinu. Matka Barbara B. je původem Češka, její rodiče z Čech pocházejí a stále se tam vrací za příbuznými. Její rodiče přišli do Německa před 35 lety. Ona sama žije od narození v Německu, nedaleko centra Mnichova. Barbaře B. je 31 let a má dvě děti, dcery, ve věku 9 a 5 let. Barbara byla vychovávána bilingvně. To znamená v jazyce německém, ale také českém. Německy se učila od mateřské školy, kde na ni mluvily učitelky. Česky na ni mluvili hlavně její rodiče. Prvky obou kultur byly do její výchovy logicky zapojeny. Stále se s dětmi do Čech vrací. Její matka žije také v Mnichově a s dětmi jí pomáhá. Je to samozřejmě i její zásluha, že děti se učí znát českou kulturu a jazyk. S dětmi často mluví česky, ale Barbara B. na ně mluví většinou německy.

Otcem jejích dvou dcer je Ohan Ö. Jeho věk je 33 let. Žili spolu v jedné domácnosti, ale nikdy nebyli oddáni. V současné době spolu Barbara B. a Ohan Ö. nežijí. Ohan se narodil v Německu, ale jeho rodiče ještě v Turecku. Za prací přišli do Německa před 40ti lety, jako tzv. gastarbeiteri s tím, že se do Turecka zase vrátí. Nechtěli se tedy výrazně integrovat, ale pouze tak, jak považovali za nutné. V Německu nakonec zůstali a Mnichov se stal jejich druhým domovem. Matka Ohana se nikdy nenaučila německy, nikdy to nepotřebovala, manžel obstarával vše. Syna vychovali v Německu, ten už se německy učit musel, hlavně kvůli škole. Turečtina a němčina se staly jeho komunikačními jazyky. Byl vychováván částečně jako Turek a částečně jako Němec. Můžeme říci, že není ani Němec ani Turek. Byl

vychován jako někdo, kdo žije mezi dvěma kulturami. Integrace, která neproběhla úspěšně u jeho matky, se tak projevila i na něm.

Je důležité také říci, že děti má v péči Barbara B. Ohan Ö. má děti o víkendech, přesněji jednou za čtrnáct dní. V případě prázdnin s nimi tráví více času Barbara B. s tím, že jednu dovolenou stráví s otcem a jednu s matkou. V případě péče o děti si Barbara B. a Ohan Ö. vycházejí vstříc.

1.2 Multikulturalismus

Pojem multikulturalismus patří k hojně užívaným termínům v oblasti společenských věd, což se odráží i v pojmu multikulturní výchova, který se dnes objevuje především ve spojení s výchovně-vzdělávacími strategiemi. Multikulturalismus je pojmem ale i problémem a nahlížíme na něj v různých kontextech. V těchto kontextech potom dostává různorodý a různě široký obsah. Na multikulturalismus může být nahlíženo jako na typ společenské situace, na vědeckou teorii, na politický cíl nebo na ideál. Můžeme k němu přistupovat jako k aktivitě nebo souboru praktických opatření. Podstatnou podmínkou pro pochopení multikulturalismu je, že se jedná o: „Uchopení úcty k jinakosti a všech humanitních hodnot, mezi nimiž první místo zaujímá úcta a ochrana života, dodržování základních lidských práv a svobod a princip spravedlnosti.“¹ Multikulturní přístup je jediná alternativa soustavné násilné integrace menšin, jež dnes vznikají v každém demokratickém státě. V souvislosti s multikulturalismem se často používají pojmy „kultura“ nebo „národní kultura“, či „tradiční kultura“.²

Nebudeme uvádět všechny definice multikulturalismu spojené s různými disciplínami, ale pouze tu, která je pro práci nejvhodnější. Podle Taylora: „Společnost, která se vyznačuje kulturní rozmanitostí, pluralitou. Různé kultury zde žijí vedle sebe nikoli izolovaně, ale ve vzájemné interakci a komunikaci, v nichž může docházet ke spolupráci, k dialogu a určitým vzájemným vlivům a vzájemnému obohacení. Ideál multikulturalismu je oslavou kulturní rozmanitosti,

¹ Jirásková, V. *Multikulturní výchova. Předsudky a stereotypy*. Praha: EPOCH, 2006. s. 18.

² Tamtéž. s. 15-25

například jazykové nebo náboženské, je opakem praktik necitlivé asimilace, ras, etnik, přistěhovalců.“³ Jinými slovy by multikulturalismus měl být bezproblémové soužití několika odlišných kultur, etnik či ras, kdy na jednom území žije více různých kultur, které se navzájem respektují, žijí ve vzájemné interakci a vycházejí spolu, jak jen to je možné. Realita je však jiná. V zemích, které mají nesčetné množství národnostních menšin, se setkáváme právě s tímto pojmem. Multikulturalismus je pro jejich zemi významný a měly by se snažit o něj pečovat. Co se týče Německa, jedná se o velice významné hledisko, když mluvíme o menšině turecké. Ze sociologického hlediska je multikulturalismus chápán jako proces setkávání a střetávání, asimilace a podrobování atd. různých etnik, rasových či náboženských kolektivit. Pojem multikulturalita se lehce liší, jedná se o reálný fakt, skutečnost, která se stává předmětem reflexe, ale také předmětem celé řady praktických opatření.⁴

1.2.1 Multikulturní výchova

V rámci pedagogického vzdělání je dnes součástí multikulturní výchova: „Chápána jako výchova přispívající k soužití různých kultur v multikulturní společnosti. Výchova ke vzájemnému setkávání, obohacování, solidaritě a vstřícnosti. Výchova k respektování kulturních specifik a k toleranci k odlišnostem.“⁵ Jinými slovy je multikulturní výchova: „Edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat.“⁶ Co by mělo být podstatou multikulturní výchovy je zřejmé. Vzájemná interakce a tolerance mezi kulturami by měly vést ke zlepšení vztahů mezi kulturními skupinami žijícími na jednom území. Nedílnou součástí je respekt a tolerance. Kvůli odlišnostem různých etnik dochází k mnoha problémům spojených se soužitím několika různých kultur.

³ Taylor, CH. *Zkoumání politiky uznání. Multikulturalismus*. Praha: Epocha a FÚ AV ČR, 2004. s. 183.

⁴ Jirásková, V. *Multikulturní výchova. Předsudky a stereotypy*. Praha: Epocha, 2006. s. 23-24.

⁵ Tichá, M. *Multikulturní výchova v podmínkách globalizace a regionalizace světového hospodářství*. In: Pelcová, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. s. 105.

⁶ Průcha, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2006. s. 15

Multikulturní výchova má těmto problémům se soužitím alespoň částečně předcházet. Národnostní menšina je jedním z často spojovaných výrazů s multikulturní výchovou. V evropských zemích se tento pojem chápe jako domácí, původní národnost, skupiny nových imigrantů už nezahrnuje. Proto např. právě v Německu se za takové etnické menšiny uznávají Dánové nebo Lužičtí Srbové, ale nikoliv Turci, kteří jsou mnohem početnější skupinou, ale přišli do Německa až později.⁷

Měli bychom ještě jako důležitou část zmínit generační problémy. A to ne ve smyslu konfliktu mladí-staří. Ale jedná se o vztah k původním tradicím mezi generacemi přistěhovalců nebo národnostních menšin. Pomyslné nůžky jsou rozevřeny do široka. „Neboť pro výchovné a vzdělávací (i asimilační) strategie je důležité rozumět povaze kulturní identity, charakteru náboženské víry a vztahu k dávným kulturním tradicím, která je jiná u původních přistěhovalců první generace vděčných své nové vlasti. Jiná je u jejich dětí a vnuků, jejichž kulturní identita jako patření k původnímu kulturnímu okruhu je setřena a nová vytvořena nebyla. Příslušníci druhé, třetí generace, děti příchozích imigrantů na Západ, nepatří jakoby nikam.“⁸ A právě tady musím odkázat na rozhovor s Barbarou B. Její bývalý přítel je toho přesným příkladem. Jeho rodiče vyrůstali v Turecku, ale on už se narodil v Německu. Tak jako ostatní v jeho okolí přijímal kulturu německou, i když se jej rodiče snažili doma vychovávat stále v hodnotách své rodné země. A rodiče tak zůstali jedinými, kteří se snažili, aby se syn o jejich kultuře dozvěděl co možná nejvíce.⁹

„Jde o selhání politiky a tedy i školy. Co naučily evropské školy své žáky, děti imigrantů, nejsou hodnoty (ty nelze uměle implantovat), ale pouze chladný kalkul. Nenaučily je občanským ctnostem (nepatří k jejich původní kultuře) a nevedly je k vědomí odpovědnosti (dokonce vedly k popření některých např. základních muslimských hodnot). Oni nepatří ani k rodičům (tradiční tradice), ani

⁷ Průcha, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2006. s. 39.

⁸ Pelcová, N. *Sémantické modely multikulturality a jejich axiologické dimenze*. In: Pelcová, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. s. 12.

⁹ Viz. Příloha č.1 - Rozhovor

k hostiteli.¹⁰ A to je právě případ Ohana Ö. Není ani Němec, ani Turek, nebo správný muslim. Jeho bývalá přítelkyně mluví o tom, že sám nevěděl, kam se má správně zařadit. Dodržoval z každé kultury jen to, co se mu zrovna zamlouvalo, co se mu líbilo.¹¹

Nesmíme zapomenout důležitou informaci, že multikulturní výchova je dnes již nedílnou součástí rámcově vzdělávacího programu. Je součástí školního vzdělávání u nás a neodmyslitelně k němu patří.

V rámci multikulturalismu se objevuje mnoho zajímavých článků. Vezměme si jeden z těch aktuálních. V únoru tohoto roku proběhla v Mnichově bezpečnostní konference, kde se sešli představitelé několika zemí. Mezi nimi byla i německá kancléřka Angela Merkelová. Ta už na minulém setkání tvrdila, že systém politiky multikulturalismu podle ní v Německu selhal. K tomuto názoru se letos přidal i britský premiér David Cameron. Uvedl, že příslušníci komunit se ve Velké Británii dostatečně neztotožňují s novou zemí a často se tak obracejí k extremismu. Podle Merkelové se v minulosti od příchodích imigrantů žádalo jen velice málo, ale dnes už je zapotřebí znát dobře jazyk. Nejen proto, aby mohli navštěvovat školy, ale aby se poté dobře zapojili na trhu práce. Merkelová tak vzkázala muslimům, kteří chtějí žít v Německu, aby dodržovali německou ústavu a neřídili se islámským právem šaría.¹²

1.2.2 Tolerance

Tolerance je součástí multikulturalismu, je součástí multikulturní výchovy. Protože k ní patří, je důležité ji specifikovat: „Sociologicky je tolerance-snášenlivost důležitá lidská vlastnost, a to nikoli pouze z hlediska existence jednotlivce; je především nutnou, byť nikoli snadnou podmínkou existence každého

¹⁰ Pelcová, N. *Sémantické modely multikulturality a jejich axiologické dimenze*. In: Pelcová, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. s. 12.

¹¹ Viz. Příloha č. 1 - Rozhovor

¹² ČTK. Cameron: Přílišná tolerance menšin selhala. Deník [online]. Publikováno 7. 2. 2011 [cit. 17. března 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.denik.cz/ze_sвета/cameron-prilisna-tolerance-mensin-selhala20110207.html>

společností. Psychologicky patří tolerance k tzv. rysům společenského charakteru člověka, nerodíme se s ní, učíme se jí právě soužitím s druhými, formuje se především na základě naší životní zkušenosti.¹³ Otázkou je tedy, jak je únosná hranice tolerance. Tolerovat někoho nebo něčí chování jsme schopni, pokud nám nehrozí nějaké nebezpečí, pokud nejsme nikým omezováni a neubližuje nám to.¹⁴

V rámci multikulturní výchovy je tolerance velice podstatnou složkou a je třeba k ní také vychovávat. Proto, aby vedle sebe mohlo fungovat více odlišných kultur, je třeba nemalá míra tolerance. Stala se nedílnou součástí multikulturalismu. Je třeba s ní umět zacházet. S tolerancí se setkáváme už od útlého věku, postupem času se s ní sžíváme stále více a v budoucí profesi ji považujeme za nutnou. Mnohdy nás něco nebaví, vadí nám, nelíbí se nám to. Ale v našem nejlepším zájmu je třeba danou věc či problém tolerovat.

Když se soustředíme na toleranci etnických menšin, zjistíme, že je to problematická věc. Souvisí samozřejmě i s rasismem. Ale do takových detailů už nebudeme zabíhat. V rámci tolerance by se člověk měl naučit danou kulturu pochopit. Respektovat to, že je jiná. Respektovat, že každý z nás je jiný, vyznává jiné náboženství, mluví jiným jazykem atd.

1.3 Integrace

Integrace a multikulturalismus spolu úzce souvisí. Soužití odlišných kultur s sebou vždy nese integraci. Co vlastně integrace přesně znamená: „Integrace je komplexní proces začleňování nově příchozích do struktur hostitelské společnosti a oboustranný proces přizpůsobování, což vyžaduje aktivní přístup všech zúčastněných.“¹⁵ Nebo také: „Je oboustranným procesem, který probíhá na základě interakce mezi majoritou a nově příchozími.“¹⁶ Zde opět odkážeme na rozhovor.

¹³ Pelcová, N. *Sémantické modely multikulturality a jejich axiologické dimenze*. In: Pelcová, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. s. 8.

¹⁴ Tamtéž. s. 8.

¹⁵ Dluhošová, H. *Integrace cizinců v České republice*. In: Šišková, T. (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 77.

¹⁶ Tamtéž. s. 78.

Barbara B. v rozhovoru mluvila právě o integraci rodičů svého bývalého přítele. Uvedla především matku, která se nikdy s novou společností a se svým okolím dostatečně nesžila. Nikdy se nenaučila dost dobře německy, snad jen základní slovíčka. Jazyk nepotřebovala, právě proto, že se pohybovala stále jen v turecké komunitě. A také proto, že manžel za ni vše vyřizoval a ona tedy nikdy nemusela přijít do styku s novým jazykem. Položíme si v tomto případě otázku, jestli je vůbec správné se takto separovat od nové kultury a od jejích zvyků? Pokud měli Ohanovy rodiče v úmyslu zůstat a žít v Německu, proč se tedy matka nikdy německy nenaučila (žije tu již od narození svého syna).¹⁷ Později se k této otázce vrátíme, v další části práce.

Ted' zpět k pojmu integrace. V souvislosti s integrací je důležitý pojem imigrace. Což je, laickým způsobem řečeno, příliv cizinců na území jiného státu za účelem pobytu či práce apod. Imigrace může být na jedné straně přínosná, na druhé straně přináší mnoho problémů. Tím hlavním důvodem může být právě netolerance v přijímané společnosti. Může ale být také vnímána jako příliv nových kulturních událostí, má společenský význam.¹⁸ Je nezbytné, aby integrace probíhala jak na straně nově příchozích, tak ze strany stálých obyvatel. Je potřeba pomoci, ovšem pokud ji přistěhovalci přijmou. V souvislosti s integrací je důležité, jak integrace bude probíhat. Některé země už vyžadují začlenění do jejich společnosti s tím, aby se nově příchozí snažili naučit novým zvykům nové země. Znalost jazyka je mnohdy podmínkou. V případě, jedná-li se o dočasný pobyt, například kvůli práci, podmínky nemusí být tak přísné, ale každá země pro to zaujímá jiné stanovisko. V situacích, kdy se nově příchozí zajímá o dočasný pobyt kvůli práci, je zařazen pouze do určité sféry, do jiných společenských sfér zařazen nebývá.¹⁹

Za imigranty už nejsou považovány děti přistěhovalců druhé či třetí generace, i když mohou být udržovány tradice a zvyky kultury první generace přistěhovalců, je tomu tak např. právě u Turků v Německu. Dnes už se všechny země snaží o integraci dětí cizinců, podmínkou je znalost vyučovacího jazyka hostitelské země. Budeme-li mluvit o způsobech integrace, uplatňují se ve světě dva

¹⁷ Viz. Příloha č.1 - Rozhovor

¹⁸ Dluhošová, H. *Integrace cizinců v České republice*. In: Šišková, T. (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 78.

¹⁹ Tamtéž. s. 78-79.

modely, integrační a separační. V integračním modelu jsou imigrantské děti začleňovány do tříd žáků stejného věku. Jejich podpora probíhá individuálně. Toto řešení probíhá ve většině evropských zemí. V separačním modelu jsou skupiny imigrantských dětí vyučovány odděleně mimo běžné třídy. Výuka je uzpůsobena jejich specifickým potřebám. Separační model uplatňuje např. Německo nebo Nizozemsko. Někdy se tyto dva modely kombinují a to platí právě v Německu. Přesáhne-li podíl imigrantských dětí ve třídě 20% žáků, potom mohou být pro tyto děti vytvořeny zvláštní třídy. V některých zemích ještě funguje např. absence výuky kvůli náboženským svátkům a slavnostem.²⁰

V Německu se stále hledá odpověď na integraci muslimských menšin. Tyto zkušenosti Německa mohou být důležité i pro další kroky EU, týkající se členství Turecka. Imigranti byli němečtí Turci už asi před třiceti lety. První generací byli původní „gastarbeiteři“, kteří přišli v první fázi (rodiče Ohana Ö). Druhou generací jsou jejich děti, které se v Německu už narodily (Ohan Ö.) nebo za rodiči z Turecka přišly. Třetí generace Turků, která právě teď dorůstá, se už za přistěhovaleckou označit nedá (dcery Ohana Ö. a Barbary B.). Stále začlenění první generace ale nebylo plánované, proto Německo takovou situaci muselo řešit. Stalo se imigrační zemí. Trvalá přítomnost turecké menšiny je dnes faktem, ale stále ukazuje velkou rozdílnost mezi většinovou společností.²¹

Nejen schopnost Turků se přizpůsobit, ale i ochota je přijmout, hraje v integračním procesu důležitou roli. I Turci, kteří se už narodili v Německu, jsou ještě považováni za přistěhovalce a fakt, že Německo už je i jejich vlastní, neplatí pro všechny obyvatele jako samozřejmost. Těžkosti tureckých přistěhovalců, ale nejen jich, se začaly prohlubovat po 11. září 2001. Došlo vlastně ke střetu civilizací, mezi křesťanstvím a islámem. V Německu to mělo drtivý dopad, protože jeden z označených viníků tohoto útoku, byl student Univerzity v Hamburku. Slovo islám spojuje stále hodně Němců s pojmy, jako jsou nejčastěji terorismus, radikalismus a

²⁰ Průcha, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2006. s. 136-140.

²¹ Hesová, Z. Gastarbeiteři, přistěhovalci, muslimové. Německé diskuze o integraci turecké menšiny. *Revue politika*. In Centrum pro studium demokracie a kultury [online]. Publikováno 4/2005 [cit. 16. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.cdk.cz/rp/clanky/255/gastarbeitri-pristehovalci-muslimove/>>

potlačování práv žen. Už několikrát se proto muslimské menšiny formou demonstrací snažily upozornit na to, že nesouhlasí se spojováním jejich komunity s terorismem. Pojem integrace postrádá jasnost. Asimilace se ukázala jako nemožná. Rozdílný vývoj dvou odlišných komunit je tím pravým označením. V Německu vládne přesvědčení, že nelze mít dvojí identitu. Pro Turky se zdá být důležité najít si vzory těch, kteří se dokázali cítit se v Německu jako doma a přitom zůstali tím, čím jsou.²²

Případ německých Turků a jejich migrace můžeme přirovnat k pojmu vynucená multikulturalita. Může být důsledkem sociodemografických procesů, ale v efektech vede k tomu, že určitá populace je nucena přijímat příslušníky jiných etnik, národností, náboženského vyznání atd. Takto vytvořená smíšená společnost vzniká nikoli v důsledku přirozeného vývoje, ale vzniká jako socioekonomická nutnost, jíž se nelze vyhnout.²³

1.3.1 Generační rozdíly

Část turecké komunity, jedná se o tu nejmladší generaci, se už narodila v Německu a zná Turecko většinou jen z vyprávění nebo cestování. Přesto jsou ještě viditelné pocity, že jsou pro Německo stále cizí. Je to způsobeno rozdíly v kulturách a hlavně muslimským vyznáním turecké menšiny. U některých skupin obyvatelstva pociťují ještě němečtí Turci odmítání. Na turecké straně to způsobuje útek do tzv. etnických úkrytů. Abychom objasnili stávající problémy integrace, máme dvě skupiny, mezi kterými jsou rozdíly obzvláště zpozorovány. První generace pracovních imigrantů a jejich děti, druhá generace. Typičtí imigranti první generace, kteří přišli za prací, tvoří teď asi čtvrtinu tureckého obyvatelstva, vyplňují spíše nižší stupeň vzdělávání ve školách a na učilištích, většinou mají nižší zaměstnanecký status a spíše špatné jazykové znalosti – jejich šance v německé společnosti byla nízká. Orientují se na přátele a příslušníky rodiny jejich generace,

²² Hesová, Z. Gastarbeiteři, přistěhovalci, muslimové. Německé diskuze o integraci turecké menšiny. *Revue politika*. In Centrum pro studium demokracie a kultury [online].

Publikováno 4/2005 [cit. 16. března 2011]. Dostupné z WWW:

<<http://www.cdk.cz/rp/clanky/255/gastarbeitri-pristehovalci-muslimove/>>

²³ Jirásková, V. *Multikulturní výchova. Předsudky a stereotypy*. Praha: Epoque, 2006. s. 25.

kteří zůstali v rodné vlasti. Cítí se spíše více spojeni s Tureckem než s Německem a přiklání se k tomu, otevřeně udržovat otázku návratu. Odpovídá tomu to, že většina z nich nemá tak silný záměr zdomácnění v Německu. Tím se řídí i jejich jednání v uchovávání původní kultury. Na rozdíl od první generace je na tom druhá lépe. Vyšší pracovní postavení, zlepšení úrovně vzdělání a jazykových dovedností charakterizuje lepší šance na připojení se k německé společnosti. Typičtí příslušníci druhé generace mají s Německem a Tureckem rovné spojení a mají zřídka v úmyslu emigrovat zpět do Turecka.²⁴

²⁴ Interpretace z: Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Einleitung. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 26. února 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,0,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art0 >

2 TURECKÁ MENŠINA NA ÚZEMÍ NĚMECKA

2.1 Minulost

Výskyt muslimů ve střední Evropě začal někdy v 17. století. Samozřejmě už asi 150 let předtím měla Evropa zkušenost s osmanskými kmeny, kdy nájezdy osmanských kmenů ohrožovaly nejen území dnešního Německa a Rakouska, ale také českých zemí, přesněji Moravy. Během 17. století po ústupu Turků od Vídně se začaly různé skupiny tureckých muslimů usídlvat na území Německa a Rakouska. Zůstal tu personál armády, jako např. kuchaři, vojáci a jiní. Mezi nově příchozí patřili ale také cestovatelé, obchodníci nebo zajatci. Ty se buď na novém území přizpůsobili, nebo konvertovali k novému náboženství. Někteří dokonce slavili úspěchy na vysokých postech na úradech. V 18. století navázal Berlín diplomatické styky s Istanbulem. Základ pro společenství tvořilo silné turecké vojsko, které přitahovalo tehdejší pruský stát. Bylo to ale také společenství, které mělo zaručit boj proti ostatním zemím. V 19. století pak bylo podepsáno několik obchodních dohod mezi Pruskem a Osmanskou říší. Zahraniční politika se začala rozvíjet. Muslimská komunita se v Německu začala zvětšovat, zejména potom v Berlíně. V době první světové války bojovaly bok po boku. Po Německu rostly mešity a modlitebny s islámskými motivy.²⁵

Další příliv nastal až za druhé světové války. Proti Třetí říši bojovalo mnoho sovětských vojáků, mezi nimiž se vyskytovali i Turci. V zajetí se rozhodli sovětské vojáky s Říší spolupracovat, tak jako mnoho muslimů. Ti byli zařazováni do elitních jednotek SS. Muslimské jednotky však do bojů příliš nezasáhly, byly obecně považovány za nespolehlivé. V letech 1943-1944 byla většina z nich nasazena na stavební práce při budování tzv. „Atlantského valu“ na pobřeží západní Evropy. Po obsazení Německa vítěznými spojenci byli muslimští vojáci předáváni okupačním úřadům, které je nechávaly buď popraviti, nebo je deportovaly do sibiřských pracovních táborů. Někteří však měli to štěstí uniknout i před kontrolami západních armád. V prvních letech po válce se ze SSSR a balkánských zemí podařilo odejít na území dnešního Německa stovkám muslimů, kterým hrozil trest za kolaboraci s nacisty, případně těm, kteří nechtěli žít v zemích ovládaných komunisty. Ti po

²⁵ Mendel, M.; Ostránský, B.; Rataj, T. *Islám v srdci Evropy. Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. s. 61-62

obsazení Německa společně s „německými Turky“ v roce 1951 založili *Duchovní správu pro muslimské uprchlíky ve Spolkové republice Německo*, ta funguje ještě dnes. Turecko se v době „studené války“ rozhodlo, pro svou strategickou polohu a kvalitu své armády, stát jedním z pilířů NATO (1952). K činnosti přispívali i konvertité k islámu z řad Němců. Své pečlivě vybudované vztahy Německo nechtělo přerušovat.²⁶ Právě tyto historické vztahy udělaly hodně pro postavení Turků v Německu. Postavily základ spolupráce mezi těmito zeměmi a jejich obyvateli.

2.2 Současnost

Německá veřejnost neustále diskutuje o přítomnosti cizinců na svém území a to zejména příslušníků východních států. Týká se to především Arabů a zejména Turků. V Turecku měli Němci vždy výbornou pověst. To platí i v některých jiných arabských zemích, se kterými Německo pěstuje všestranné i kulturní vztahy. A byly to právě tyto zvláštní vztahy, které v první polovině šedesátých let předznamenaly podpis dohod o dočasném přijetí pracovních sil z Turecka na území Německa.²⁷ Mluvíme o: „Tzv. otevřeném období 1945-1973, kdy jednotlivé západoevropské země řešily aktuální nedostatek pracovních sil na trhu práce nekoncepční politikou migrace. Typickým případem je SRN se svým „Gastarbeiter systémem“, v jehož rámci byli zvaní zpočátku dělníci z Itálie, Řecka, postupně pak byli nahrazováni levnější pracovní silou z Turecka a Íránu.“²⁸ Od roku 1959 se jako první na území dostávali tedy Italové, další skupinou přistěhovalců se později stali ještě Řekové a Španělé. Odchod Němců kvůli blížící se válce, stavba berlínské zdi nebo prodloužený čas na vzdělání vedly k tomu, že Německo opět požádalo o pracovní síly z ciziny. Proto od roku 1961 podepsalo Německo smlouvu o přílivu dalších pracovních sil nejprve s Tureckem, později s Portugalskem, Tunisem, Marokem a nakonec s bývalou Jugoslávií. Dohoda mluvila o najímání pracovních sil z těchto

²⁶ Mendel, M.; Ostřanský, B.; Rataj, T. *Islám v srdci Evropy. Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. s. 62-64.

²⁷ Tamtéž. s. 65.

²⁸ Staňa, J. *Islám a dnešní Evropa*. In: Kolektiv autorů Národního institutu pro další vzdělávání. *Cesty ke vzdělávání dětí ze sociokulturně odlišného prostředí*. Praha: Ediční středisko NIDV, 2010. s. 40.

států, které zprostředkovávaly extra zavedené úřady. Němečtí podnikatelé hlásili svou potřebu o pracovní síly a tyto úřady potom zájemce a zájemkyně o práci vybíraly. Přitom Němci počítali s tím, že by se měly tyto najaté pracovní síly po určitém čase opět vrátit do své vlasti. „Dohoda o najmutí turecké pracovní síly pro německý pracovní trh“ mezi Německem a Tureckem byla podepsána 31. října 1961. V tomto roce bylo ohlášeno asi 500 000 volných pracovních míst. Naproti tomu bylo ohlášeno jen zhruba 180 000 nezaměstnaných Němců. Z důvodů exploze ceny ropy roku 1973 přišla do Německa průmyslová recese, silně odebrala potřebu pracovních sil a tak disponující vláda v listopadu téhož roku zastavila nábor. Tehdy žilo v Německu 910 500 Turků. První vlna přistěhovalců se vrátila zpět do své rodné vlasti během let 1966/67. To ale nedalo Turecku možnost se průmyslově vyvíjet a mít úspěch, proto se mnoho přistěhovalců snažilo opět vrátit do Německa. Cíl zastavení náboru byl ten, aby se snížil počet pracovních sil v Německu. K tomu ale nedošlo. V letech předtím měli turečtí pracovní migranti možnost volně zůstat, ale také po vrácení do své vlasti zase zpět přijít do Německa. Hned se ukázala představa tureckých migrantů, že po určitém čase se zase vrátí do Turecka a tam investují svoje úspory. Uskutečnění bylo těžší, než se doufalo. Vydělané prostředky na bezstarostnou existenci nestačily. Ukázalo se, že delší pobyt tureckých migrantů v Německu s sebou přinesl také příliv jejich rodin. Mohli se opřít o německou dohodu, která přesně předepisovala právo přistěhovaných pracovních sil, přivést si rodinu. Za rok přišlo do Německa přes 200 000 rodinných příslušníků. Aby se finančně motivovali pro návrat do své vlasti, schválil spolkový sněm 28. listopadu 1983 „Zákon na finanční podporu pro navrácení cizinců“. Tento zákon nebyl schválen jen z ekonomických důvodů, ale také proto, že turecká menšina odřekla možnost se do křesťansky orientované západoevropské země integrovat. Počet Turků, kteří zůstali na území Německa, se později v zemi pevně ustálil.²⁹

²⁹ Interpretace z: Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Erste Arbeitsmigration. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 26. února 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,1,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art1>

Jde tedy o to, že turecká menšina mířila na území Německa za účelem práce. Většina z nich měla v úmyslu se opět vrátit do své rodné země, a to smlouvy také původně předpokládaly. Někteří se však rozhodli zůstat. Už téměř půl století se na území Německa usazují tisíce „gastarbeiterů“ muslimského vyznání – Turci, turečtí Kurdové, také Arabové, Pákistánci a jiní. Přistěhovalectví spojené s přívalem pracovních sil na území Německa, bylo způsobené silnějším a rozvíjejícím se průmyslem.

To je i případ rodičů Ohana Ö. Neměli vůbec v úmyslu tady zůstat. Z rozhovoru také víme, že Barbara. B. nemá tušení proč už se nikdy úplně nevrátili. Jen vždy tvrdili, že Turecko je nejlepší a že jedině tam by s dětmi měli jezdit na dovolenou. Pokud ale byli v Turecku, všem svým přátelům tvrdili, jak je Německo úžasné a jak se tam mají dobře. Tento zvláštní rozkol si nedokáže Barbara B. vysvětlit, ani její bývalý přítel na to odpověď neznal.³⁰

2.2.1 Vzdělání a zaměstnanost

Existují informace o zaměstnanosti a vzdělání. V případě etnických menšin v Německu odlišujeme několik odvětví zaměstnání, v nichž přistěhovalci pracují. Nejvýznamnějšími odvětvími jsou pak sektor služeb a sektor průmyslových zaměstnání. V prvním sektoru můžeme mluvit zejména o hotelových službách nebo práci ve skladu. V druhém sektoru vede příprava jídel. Původně byli přistěhovalci zaměstnáváni v odvětvích, kde nebyla vysoká zaměstnanost německých obyvatel. Můžeme tedy říci, že obyvatel Německa se to dotklo jen velice málo. Tam, kde němečtí obyvatelé pracovali jen málo, nebo pracovat vůbec nechtěli, tam dostali příležitost nově příchozí.³¹

³⁰ Viz. Příloha č.1 - Rozhovor

³¹ Šnidauf, J. Arabské národnostní menšiny v Německu na pozadí současné diskuse o imigraci, integraci a multikulturalismu. In *Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. Praha: Publikováno 9. 7. 2005. [cit. 4. března 2011] Dostupné z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/arabske-narodnostni-mensiny-v-nemecku-na-pozadi-soucasne-diskuse-o-imigraci-integraci-a-multikulturalismu-1.html>>

Každá menšina bývá v rámci vzdělání hodnocena zvlášť. Například Egypťané, tak jako u nás, jsou věrnými studenty medicíny. Jen malé procento jich sice pracuje právě v lékařství, ale stále je to nejvíce studujících na vysoké škole. U druhé generace příchozích můžeme mluvit u vystudování škol na německém území, ale u nových přistěhovalců už valná většina přichází se vzděláním ze své původní země.³² Vzdělání podporuje přístup migrantů k německé společnosti a ulehčuje získání základních důležitých znalostí a dovedností, obzvláště pak naučení se jazyku. Šance na vzdělání, na učňovské vzdělání a ucházení o místo na pracovním trhu jsou pro migranty ještě stále zřetelně horší než pro příslušníky německé společnosti. Přesto se úroveň vzdělávání mladých Turků a Turkyň ve srovnání s první generací výrazně zvýšila. Ve školním roce 1998/1999 navštěvovalo okolo 936 700 zahraničních žáků a žákyň německé školy, 408 712 z nich byly děti tureckého původu a mladí, kterých bylo 49% ve věku pod 21 let. Tato čísla se rok od roku neustále zvyšují. Požadovaná vyšší kvalifikace vývoj trochu urychlila a ulehčila, protože stále více tureckých migrantů z řad mladých navštěvuje i vysoké školy. Ale stále ještě existuje několik procent tureckých přistěhovalců, kteří opouštějí školy příliš brzy a nemají dokončené ani základní vzdělání, natož maturitu. Čísla mezi tureckými přistěhovalci a Němci jsou v ukončení školní docházky nebo vysokoškolského stupně ještě stále výrazně odlišná. S těmito problémy potom může souviset právě přijetí do zaměstnání. Co se týče oblasti, ve kterých se turecká mládež nejvíce vzdělává, jsou to nejčastěji průmysl, obchod a také řemesla. Ačkoliv si ve většině případů vybírají školy s výučním listem, kde jde mnohdy o povolání, která nemají až tak velkou možnost na pracovní vzestup a úspěch zaměstnaného. Na druhé straně se ale už zvětšuje procento studujících na vysokých školách. Především v oblasti práva, ekonomiky, inženýrství nebo společenských věd. Podíl tureckých studentů na vysokých školách je v Německu

³² Šnidauf, J. Arabské národnostní menšiny v Německu na pozadí současné diskuse o imigraci, integraci a multikulturalismu. In *Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. Praha: Publikováno 9. 7. 2005. [cit. 4. března 2011] Dostupné z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/arabske-narodnostni-mensiny-v-nemecku-na-pozadi-soucasne-diskuse-o-imigraci-integraci-a-multikulturalismu-1.html>>

dokonce vyšší než všech ostatních cizinců. To poukazuje na vývoj k lepší integraci.³³

Jde tedy o to, že zaměstnání a kvalifikace se liší u generací příchozích do Německa. A když rozdělíme přistěhovalce na muže a ženy, budeme mluvit spíše o mužích jako pracujících. Vzhledem k vyznání, které většinou bývá islám, pracují povětšinou muži a ženy se starají o domácnost.

Zmíníme se o naší konkrétní rodině. Otec Ohana Ö. pracoval u města jako technik, který kontroloval tramvaje. Ohan Ö. sám nejdříve pracoval s bratrem a později si založil firmu, autosalon, který dodnes vede. Jak jsme již psali o matce, ta nikdy nepracovala.

2.3 Německo-turecké vztahy

Nebudeme odhadovat, na jaké úrovni dnes reálné německo-turecké vztahy jsou. Ale z vyprávění několika obyvatel Mnichova můžeme s jistotou říci, že v každém zaměstnání, ať je to v jakémkoliv odvětví, pracují příslušníci národnostních menšin. A dnes jsou to především Turci. Ať už jsou to ti, kteří přišli dávno a považují se napůl za Němce nebo ti, kteří se nechtějí s novým prostředím sžít a integrace je pro ně tou nejsložitější věcí.

Přesunu pracovní síly do Německa napomohly právě ony zvláštní historické vztahy mezi zeměmi. Tak došlo k již zmíněnému přílivu pracovních sil, nebo-li „gastarbeiterů“. „Mnozí z gastarbeiterů (zejména jejich v Německu narozené děti) už se nehodlají vrátit, cítí se být loajálními občany hostitelského státu a přitom si zachovávají mnohé ze své národní a náboženské identity. Hovoří se o sociálně-kulturním fenoménu „turecký Němec“, u něž se projevuje jistý sklon k civilizační schizofrenii, ale přesto je v Německu již trvale přítomen.“³⁴ Tady musíme

³³ Interpretace z: Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Parallelgesellschaften. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 27. února 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,5,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art5>

³⁴ Mendel, M.; Ostřanský, B.; Rataj, T. *Islám v srdci Evropy. Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. s. 65.

zdůraznit, že toto je naprosto přesný příklad Ohana Ö.³⁵ Dnes se turečtí Němci soustředí v několika velkých městech jako je například Kolín nad Rýnem, Frankfurt nad Mohanem, Mnichov, Stuttgart a hlavním centrem je Berlín. V Berlíně je vliv největší. V jeho čtvrtích je vidět turecký, muslimský vliv na každém kroku. Turecké kavárny, hospody, restaurace někdy mají větší úspěch než ty německé. Jejich oděvy, hudba jsou slyšet a vidět na každém kroku. Ne všichni však svoje vyznání projevují tak rázně. U některých byste ani nepoznali, že se jedná o muslima či muslimku. Po celé zemi existují organizace, nadace pro muslimy. Stavby k jejich kultuře neodmyslitelně patří. Tisíce mešit je po celé zemi. Islámské motivy se objevují v architektuře 20. století.³⁶

Budeme se ale ještě dále věnovat „gastarbeiterům“. Z této nenápadné menšiny, které přišla na území Německa hlavně za prací, se postupně stala skupina obyvatel trvale žijících v Německu. Tento stav se původně neočekával a tak vláda začala řešit takovou situaci až později. Německo objevilo rostoucí menšinu s vlivem islámu, která má vztah k zemi. Ale i po generaci tato menšina odmítala přetrhout spojení s Tureckem. Němečtí Turci dnes neodmyslitelně k Německu patří. Provozují mnoho podniků, rodinných obchodů či restaurací. Nezaměstnanost však je u této komunity mnohem nižší, než u ostatních etnických menšin. Je to způsobeno nízkou kvalifikací a jazykovými problémy. Turecké matky bývají méně výdělečně činné kvůli omezenému styku s německou společností. Některé ženy jsou dokonce „dováženy“ před svatbou z Turecka a potom se stanou naprosto závislé na svých mužích. Turci mají tendenci zachovávat soudržnost mezi svými. Proto se ve městech tvoří čtvrtě, kde se shlukují pouze oni. Můžeme mluvit o jakémsi „budování etnických kolonií“, jež tak nazvalo essenské Centrum pro turecká studia. Často pak dochází ve školách k problematické socializaci tureckých školáků. Turci jsou v Německu považováni za konzervativní skupinu se stále se rozšiřujícím náboženstvím, která není ochotna se v zemi přizpůsobit. Vzdělání hraje podstatnou roli. Turečtí přistěhovalci většinou přicházejí z chudých zemědělských oblastí. Oproti tomu jiné skupiny, např. uprchlíci z Afghánistánu, jsou vysokoškolsky

³⁵ Viz. Příloha č.1 - Rozhovor

³⁶ Mendel, M.; Ostřanský, B.; Rataj, T. *Islám v srdci Evropy. Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. s.65.

vzdělání a nemají s integrací problém. Turci naopak nemají vlastní elitu, tvoří stále se rozrůstající střední vrstvu. Vzdelání se zdá být jednou z odpovědí na neúspěšnou integraci a socializaci.

Rostoucí vliv náboženství je viditelný. Dnes se staví i přes víceméně otevřený odpor místních mešity, někde i dokonce minarety. Nová, mladá generace dodržuje náboženské tradice islámu, z nichž nejčastější je ramadán. Stále více jich chodí na kurzy Koránu. A dívky dnes častěji nosí šátek. Sílicí religiozita je cítit ale v celém světě ve střední vrstvě, netýká se pouze Německa. V Německu se však vyjasňuje potřeba islám uznat, v návaznosti na integraci muslimů do západní společnosti. Je ale třeba zasahovat do formování jeho institucí. Muslimové mezi sebou nemají jasné reprezentativní autority, tak jako katolíci, protestantská a židovská obec. Existuje několik organizací, které se mezi sebou natolik liší, že se nemohou domluvit, jsou nejednotné. Jsou to Centrální rada muslimů; DITIB, zastupující turecký islám; Islámská rada a turecká Jednota kulturních center. Ve školách se svého práva na hodiny islámu domohli jen v Berlíně. Tyto hodiny jsou vedeny Islámskou radou a jsou zavedeny jen v několika desítkách škol.³⁷

Tyto turecké organizace, lépe řečeno organizace vytvořené pro Turky žijící na území Německa, si můžeme krátce představit:

1. **Türkisch-Islamische Union der Anstalt für Religion (DITIB)**

Turecko-islámská unie a institut pro náboženství

- Je to člensky nejsilnější turecko-islámský svaz. Počet členských spolků vzrostl na 780. Vedle spolku mešit je v unii také péče o rodiče a sportovní spolek. Dohromady unie čítá asi 150 000 členů. Pro porozumění své kultury a vůbec sebe samých se zasazují o integraci, která si musí zachovat svou tureckou a muslimskou identitu.

³⁷ Hesová, Z. Gastarbeiteři, přistěhovalci, muslimové. Německé diskuze o integraci turecké menšiny. *Revue politika*. In Centrum pro studium demokracie a kultury [online]. Publikováno 4/2005 [cit. 16. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.cdk.cz/rp/clanky/255/gastarbeitri-pristehovalci-muslimove/>>

2. Verband der Islamischen Kulturzentren (VIKZ)

Svaz islámských kulturních center

- Jeden z nejstarších vrcholných orgánů tureckých muslimů v Německu se sídlem v Kolíně. Po celém spolkovém Německu se připojilo okolo 300 obcí. Množství členů pro Německo je dohromady asi 100 000 členů. V Německu je hlavní pozornost věnována zachování turecko-islámské identity mladých. Aktivity se omezují zvláště na kurzy Koránu, vyučování islámského práva, etiku a dějiny duchovního vývoje.

3. Rat der Türkeistämmigen Bürger (RTS)

Rada pro původní občany Turecka

- Roku 1993 byla založena tato rada jako volné uskupení 17 tureckých a německo-tureckých členských svazů s asi 2 000 spolky odlišných orientací v životě. Jejich cíl se definuje jako zachování, hájení zájmů tureckých státních občanů v Německu a podpora a koordinace ve snaze pomoci různým spolkům a svazům. Vlastní politické požadavky jsou například dvojité státní občanství, boj proti nepřátelství vůči cizincům a ochrana před přílišnými zásahy Německa. Oblastí zájmů je zlepšení situace tureckých migrantů a jejich potomků v sociální, zdravotní a vzdělávací oblasti.

4. Türkische Gemeinde in Deutschland (TGD)³⁸

Turecká komunita v Německu

- 1995 byla založena tato organizace, ve které je 15 dalších přidružených organizací se 150 spolky, které se uzavírají ve svazu. Odpovídá federálním strukturám spolkové republiky. Jako politicky nezávislé zájmové

³⁸ Türkische Gemeinde in Deutschland [online]. [cit. 20. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.tgd.de/index.php?newlang=deu>>

uskupení sčítá 2,3 milionů německých Turků. V pracovním programu jsou určeny právní rovnost a rovné jednání, rasismus a nepřátelství vůči cizincům. Sociální, ekonomické a kulturní potřeby jsou další oblastí činnosti této organizace.³⁹

³⁹ Interpretace z: Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Parallelgesellschaften. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 27. února 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,5,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art5>

3 ISLÁM

3.1 Vznik islámu

„Samo slovo islám znamená „odevzdání se (do vůle Boží).“⁴⁰ Je to nejmladší monoteistické náboženství, které vzniklo na Arabském poloostrově na počátku 7. století. Zakladatelem islámu je Muhammad, který je Prorokem⁴¹. Nejdůležitějšími městy jsou Mekka a Medína. Slovo Boží představuje Korán. Recitování, předčítání Koránu a modlitby jsou základem pro každého muslima, jinými slovy věřícího islámu. Jediným Bohem je pro muslimy Alláh. Existuje pět pilířů islámu, jež jsou pro život muslima základem:

- 1) víra v jedinečnost Boha a jeho proroka Muhammada
- 2) každodenní vykonávání modliteb
- 3) rozdávání almužny či náboženské daně
- 4) sebeočista prostřednictvím třicetidenního půstu v měsíci ramadánu
- 5) povinnost vykonat alespoň jednou pouť do Mekky – je určena všem dospělým mužům i ženám⁴²

Dvě základní větve v islámu jsou sunnitě a šíité. Rozkol mezi větvemi spočíval v tom, že každá měla jiný názor na volbu nástupce Muhammada. Podle sunnitů je nástupce volen a podle šíitů o dalším nástupci rozhoduje Bůh.⁴³ Dalšími důležitými pojmy islámu jsou šarí'a a džihád. Šarí'a je systém náboženského islámského práva, které zasahuje do všech částí života. Je to Boží právo, které původně bylo odlišené od státu, ale dnes jak víme je se státem spjato. Jeho prameny pocházejí zejména z Koránu. Vymyká se všem typům ostatních právních kultur. Ale jeho původní myšlenka nebyla spojení se státem, to z něj udělali až duchovní.⁴⁴

Další důležité zákazy a právní normy, které se pro naši práci hodí, jsou spojené s požíváním alkoholu a konzumací vepřového masa. Zákaz požívání nečistých věcí, jak jsou tyto produkty označovány, jsou jedním z dalších pravidel

⁴⁰ Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. s. 9.

⁴¹ Prorok je člověk, který zprostředkovává vztah mezi Bohem a lidmi.

⁴² Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. s. 92-114.

⁴³ Staňa, J. *Islám a dnešní evropa*. In: Kolektiv autorů Národního institutu pro další vzdělávání. *Cesty ke vzdělávání dětí ze sociokulturně odlišného prostředí*. Praha: Ediční středisko NIDV, 2010. s. 39-40.

⁴⁴ Sádovský, S. *Přístup k základním lidským právům ve vybraných systémech právních kultur*. In: Pelcová, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. s. 68-69.

této víry. Zákazy dnes muslimové ještě stále dodržují. Vepřové maso v nich vzbuzuje odpor. K zákazu alkoholických nápojů se koránské zákonodárství rozhodlo až později. Nejprve k nim patřilo jen víno, ale poté k němu rozpracovali ještě další lihoviny. K těm se nakonec přiřadily i opium a narkotika. Jestli se zákaz týká i tabáku, nevíme jistě.⁴⁵ Korán (4/3): „A jsou vám zakázány zdechliny, krev, vepřové maso a to, co bylo zasvěceno jinému než Bohu, dále zvířata zardoušená či zabitá úderem, pádem či bodnutím rohu nebo zakousnutá divokou zvěří – kromě těch, jež jste očistili - a dále to, co bylo podřezáno na kamenech vztyčených.“⁴⁶

3.2 Islám a společnost

3.2.1 Lidská práva a postavení žen

Z pohledu západu jsou lidská práva v islámu tou nejspornější položkou v celém náboženství. Postavení žen v islámu se vždy považovalo za diskriminující. Současný islám ztotožňuje Boha s vládou. Tyto dvě složky mají být absolutně propojeny. Kropáček ve své knize ale píše, že muslimští autoři se snaží dokázat, že lidská práva s sebou přinesl právě Korán, i když by to běžného člověka nenapadlo. Mezníkem pro spojení moderní společnosti a islámské tradice jako takové byla „Všeobecná islámská deklarace lidských práv, kterou vyhlásila v září 1981 v budově UNESCO v Paříži islámská evropská rada.“⁴⁷ Ta jistě přispěla ke zlepšení, ale jak muslimové tak ani evropští stoupenci nevěří tomu, že by pro ně znamenala něco zásadního. V této deklaraci se hovoří především o právech, které pro nás jsou absolutní samozřejmostí. Pro islám ale znamenají pokrok.

Největší a nejpodstatnější otázkou pro diskuzi však zůstává postavení ženy v islámu. V Koránu se píše, že žena má právo na majetek, dědictví i rozvod. Obsahuje to ale hodně podmínek. Muži mají podobné závazky jako ženy, skoro by se dalo říci, že mají stejná práva. V realitě tomu tak nebývá. Odchytky v případě mužů a žen jsou. Uvedeme jen některé z nich:

⁴⁵ Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. S. 135-136.

⁴⁶ Hrbek, I. *Korán*. Z arabského originálu Al Qur'án. 7. aktual. vyd. Praha: Academia, 2000. s. 600.

⁴⁷ Kropáček, L. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. s. 75.

- muž si může vzít několik žen
 - Je to další výrazný moment v islámském učení. O polygamii je v Koránu psáno takto (3): „Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům... berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři a čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu, nebo ty, jimiž vládne pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení.“⁴⁸ Korán tedy umožňuje mužům mít až čtyři ženy, ale také jim jasně říká, že pokud se o všechny nemohou postarat stejným rovným dílem, nemají nárok mít více žen najednou. Otázka polygamie je zdrojem častých sporů, ale nebudeme se v této oblasti pouštět do bližších detailů.
- jedině muž finančně zajišťuje rodinu, zaměstnání musí ženě povolit
- zahalení a oblékání žen je striktně určeno
 - Korán ale zahalování nepožaduje, vyzývá pouze obě pohlaví, aby cudně klopily zrak, a ženám přikazuje, aby se nechovaly vyzývavě. A aby se slušně a skromně oblékaly.⁴⁹

Muslim jako věřící islámu má spoustu povinností: „Muslimští horlivci se dnes snaží vytlačovat západní vzory okázalou islamizací ve všech oblastech života. Muslim má podle jejich představ předvádět a stvrzovat svou identitu zevnějškem, způsobem stravy (důsledný zákaz vepřového a alkoholu), rodinným životem a prožíváním dne a roku podle náboženského kalendáře.“⁵⁰ Rodina je v islámu velice důležitá. Pro rodinu by muž měl udělat vše. Zajistit rodiče je samozřejmostí. Rodina je v islámu obrovský a uznávaný pojem.

⁴⁸ Hrbek, I. *Korán. Z arabského originálu Al Qur'án*. 7. aktual. vyd. Praha: Academia, 2000. s. 521.

⁴⁹ Kropáček, L. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. s. 84-88.

⁵⁰ Tamtéž. s. 59-60.

3.2.2 Turecko

Turecko hraje v muslimských komunitách velkou roli. Odhady z roku 1993 o počtu všech muslimů ve světě ukazovaly na číslo až 1,2 miliardy. Z toho v Německu žilo v 80. letech asi 1,7 miliónu muslimů.⁵¹ Dnes žije podle odhadů v současném světě asi 2 miliardy muslimů. Mezi země s největším počtem muslimských obyvatel patří právě Turecko, kde dnes žije zhruba 62 miliónů muslimské populace. V Evropě je to 20 až 25 miliónů, z toho je v Německu 3 milióny muslimů. Z nichž většina pochází z Turecka. Turci přišli do Německa především za prací. A původním záměrem bylo, že se do Turecka opět vrátí.⁵² Přítomnost muslimů v Evropě má už svou dlouholetou historii.

V Turecku se snažili o oddělení státu a náboženství. Případ Turecka je jedním z výjimečných. Turecko je v dnešním světě jedním ze států na pomezí islámského snažení a snahou zapojení se do Evropy, do západního světa. Na jedné straně jsou stoupenci o vytvoření spořádaného islámského státu, na druhé straně lidé, kteří chtějí modernizaci a vstup do EU. Kroky, které Turecko udělalo v dřívějších letech, se počítají za velký úspěch: „Roku 1924 bylo zavedeno občanské, trestní a obchodní právo sepsané v zákonících podle evropských vzorů a nakonec i právo rodinné podle švýcarského kodexu. Bylo nařízeno evropské oblečení a zakázány staré kulturní symboly jako mužský fez (pokrývka hlavy se střapcem, nošená příslušníky tureckého národa) nebo ženské zahalení.“⁵³ Je důležité ale říci, že dnes je islám v Turecku opět více rozšířen, než tomu bylo v době těchto ustanovení.

Modernizace je ale znát i v Turecku. Hlavně co se týče profesí. Právníci nebo novináři představovali v Turecku zcela nové profese. Sama modernizace si to vyžádala. Stranou od modernizace nezůstala ani největší opora státu, což byli učenci, úředníci nebo vojáci. Ale do určité míry čelili všichni tito lidé jistému vnitřnímu rozporu. Jak zůstat věrný islámským tradicím a přitom jít s dobou, být

⁵¹ Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. s. 255.

⁵² Staňa, J. *Islám a dnešní Evropa*. In: Kolektiv autorů Národního institutu pro další vzdělávání. *Cesty ke vzdělávání dětí ze sociokulturně odlišného prostředí*. Praha: Ediční středisko NIDV, 2010. s. 41.

⁵³ Kropáček, L. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. s. 178.

moderní? Mnozí z těchto vrstev profesí našli své logické východisko. Vezmeme si z moderní Evropy jen to, co se nám líbí. Jen to, co je pro nás užitečné.⁵⁴

V České republice o muslimské komunitě nemáme tak přesná čísla. Podle neoficiálních statistik z roku 2007 se objevovaly dva údaje: 10 000 a 20 000. Týká se to tří skupin, nejméně početní jsou konvertující, další skupinou jsou přistěhovalci, ať už za účelem studia, kteří se rozhodli tu nadále zůstat a pracovat. A nejpočetnější skupinou jsou cizinci bez českého občanství. V naší zemi je také několik organizací, které organizují aktivity pro islámskou komunitu.⁵⁵

Odhlédneme-li od budoucnosti muslimské menšiny v Evropě, faktem stále zůstává, že počet muslimů v Evropě narůstá. Což znamená, že muslimové pravděpodobně budou hrát v evropském životě stále větší a větší roli. Dalším faktem je, že muslimové a to i Turci, udržují svazky se zeměmi svého původu. To může mít vliv na další vývoj. Na jedné straně tento vliv může být chápán jako značná hrozba, ale na straně druhé jsou integrační snahy jistým zárodkem naděje na zlepšení vztahů. Jisté je, že k soužití s muslimy jsme už teď odkázáni, ať chceme nebo ne. Ostatně tak jako je tomu už v Německu. Budoucí podoba tohoto vzájemného soužití je však ještě stále nejasná.⁵⁶

⁵⁴ Müller, Z. *Islám a islamismus: Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. s. 106

⁵⁵ Mendel, M.; Ostřanský, B.; Rataj, T. *Islám v srdci Evropy. Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. s. 408-409.

⁵⁶ Müller, Z. *Islám a islamismus: Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. s. 138.

4 KULTURA, ZVYKY, TRADICE

4.1 Německá kultura

4.1.1 Rodina

Rodina neznamená ve všech kulturách totéž. Určitými detaily se od sebe podle národů nebo národnostních menšin a etnik odlišuje. Jak se říká, jiný kraj, jiný mrav. To právě platí i v rámci fungování rodiny. V německé kultuře se často objevují rodiny smíšené, lépe řečeno multikulturní, kdy v jedné rodině najdeme příslušníky různých národů. Mnoho rodin v Německu sestává z tzv. smíšených manželství. Tento pojem se užívá právě tehdy, když v jedné rodině žijí příslušníci odlišných kultur. Zjednodušeně řečeno, když například matka je Němka a otec Turek či naopak. Smíšená manželství se v Německu vyskytují velice často vzhledem k počtu přistěhovalců. Smíšené manželství popíší níže v rámci turecké kultury. Rodina, ostatně jako v jiných státech je základem společenského života, je tou nejdůležitější sociální institucí. V Německu považuje rodinu za základ většina obyvatel. Typické jsou pro Německo vícečetné rodiny, zejména rodiny s dvěma dětmi.⁵⁷ Častým výskytem jsou i matky samoživitelky, ostatně to je i příklad naší dotázané Barbary B. Dnes je to v Německu tak, že matky samoživitelky se snaží pracovat co nejdříve. Většina matek vyžaduje v práci flexibilnější pracovní dobu, aby se mohly o děti postarat a zařídit jim jiná mimoškolní či předškolní zařízení.

4.1.2 Náboženství

Německá ústava zaručuje svobodu víry. Neexistuje zde státní církev, ale obyvatelstvo je celkem rovnoměrně rozděleno mezi římskokatolickou a evangelickou církev. Samozřejmě vedle těchto dvou hlavních proudů je dalším nejvýraznějším islám. Jak jsme již řekli, nejpočetnější národnostní menšinu tvoří Turci. A nejsou to jen přistěhovalci, kteří sem přivádějí další a další věřící islámu, ale stále běžnější jsou Němci konvertující k islámu. Bývá to právě vlivem smíšených manželství. Zajímavostí je: „Do roku 2046 bude více než polovina

⁵⁷ Janík, T.; Ježková, V.; von Kopp, B. *Školní vzdělávání v Německu*. Praha: Karolinum, 2008. s. 25.

německých občanů vyznávat islám (!)⁵⁸ To už je opravdu velké číslo. Jestli se tak stane a jaké to bude mít následky a důsledky teprve poznáme. Je nutné ještě říci, že náboženství je ve veřejných školách v Německu řádným vyučovacím předmětem. O tom, zda dítě bude nebo nebude navštěvovat hodiny náboženství, rozhodují do 12 let věku rodiče. Alternativou místo náboženství je potom výuka etiky. Od 14 let si o výuce náboženství mohou už děti rozhodnout samy.⁵⁹

4.2 Turecká kultura

4.2.1 Rodina

V turecké kultuře obecně jsou všechny zvyky a tradice pro nás mnohem zajímavější než v kultuře německé. Hlavně proto, že kultura německá je nám svým západním stylem blíže. Z hlediska manželství se rozlišují dvě skupiny nemuslimů:

- A) Skupina nevěřících
- B) Druhou skupinu tvoří tzv. lidé Knihy, tj. křesťané a židé

Povolení uzavírat manželství s „lidmi Knihy“ se nevztahuje na muslimky. Podle islámského práva si žena muslimka nesmí vzít muže nemuslima.⁶⁰ Korán (29/25): „Kdo z vás nemůže pro nedostatek prostředků oženit se s věřícími *muhsanami*, necht' vezme si z těch, jimiž vládou vaše pravice, věřící dívky; a Bůh zná dobře vaši víru, a že patříte jeden k druhému. Ožeňte se s nimi s povolením jejich lidí a dejte jim jejich odměnu podle uznaných zvyklostí jako *muhsanám*, a nikoliv jako prostopášnicím nebo jako těm, jež mají milence.“⁶¹ Muslimovi islám zakazuje nutit svou židovskou nebo křesťanskou manželku, aby zanechala svého náboženství. Křesťané a židé takovou povinnost vůči islámu nemají.⁶² Děti ze smíšených manželství však musí být vychovávány podle islámu. Často se tedy stává, že žena, která si chce vzít muslima, přijme islám.

⁵⁸ Janík, T.; Ježková, V.; von Kopp, B. *Školní vzdělávání v Německu*. Praha: Karolinum, 2008. s. 28.

⁵⁹ Tamtéž. s. 27-28.

⁶⁰ Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. s. 128.

⁶¹ Hrbek, I. *Korán*. Z arabského originálu Al Qur'án. 7. aktual. vyd. Praha: Academia, 2000. s. 525.

⁶² Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. s. 128.

Rodina je v islámu především velkorodinou. Je to uznávaná nejdůležitější sociální instituce. Matka by měla být pro syna osobou, kterou ctí a uznává. Může zasahovat do vztahu svého syna. Pokud se syn ožení, má dokonce právo využívat snachu k domácím pracím. Syn nesmí klást matce v ničem odpor. A jeho matka má potom právo zasahovat do výchovy dětí.⁶³ Tyto názorné příklady funkčnosti a nefunkčnosti rodiny můžeme později ukázat na naší konkrétní rodině. Vše, co bylo právě popsáno, bylo v rodině Barbary B. zcela běžné. Pro ni samotnou už to tak běžné nebylo.⁶⁴

Pokud se muslim ožení s nemuslimkou a mají spolu děti, mělo by dojít k tomu, že jejich děti automaticky přijímají islám a ne jiné náboženství. Islám sice uznává jiná náboženství a to křesťanství nebo judaismus. Ale manžel by se měl snažit svou ženu obrátit ke své víře a udělat z ní muslimku, tak jako se to předpokládá právě u dětí. Avšak ne proti její vůli. Budeme-li mluvit o svatebním obřadu, nemá v islámu nijak odlišný význam než u nás. Nemusí se ani uskutečnit v mešitě, ale podle pravidel by měl probíhat v islámském duchu.⁶⁵

Děti se od svých rodičů už od narození učí, jak se modlit. Základním poučkám víry a Koránu se učí nejen doma, ale i ve školách, kde islámská náboženská výchova patří k důležitým předmětům. Naučí se zde také povinnosti, které musí plnit od dosažení dospělosti (pět pilířů víry). Ve škole se učí samozřejmě i dalším předmětům. Kromě domácího jazyka (arabštiny, turečtiny atd.) se učí i západní jazyk, převládá angličtina. Žáci se učí nejen o islámských dějinách, ale nezanedbává se ani poučení o dějinách západní civilizace. V některých zemích ještě zůstává část dětí, zejména dívek, mimo školní docházku. Jedná se o pozůstatky minulosti, které se úřady snaží napravit. Dnes už mají dívky přístup na vysoké školy.⁶⁶ Děti jsou ve svém vzdělání velmi podporovány ze strany rodičů. Svůj vděk potom rodičům vrací v podobě finančního příspěvku. To se týká zejména „gastarbeiterů“, kteří posílají části svých výdělků zpět do své rodné země a tím

⁶³ Dudák, V.; Křikavová, A.; Mendel, M, aj. *Islám. Ideál a skutečnost*. 2. aktual. vyd. Praha: Baset, 2002. s. 149-150.

⁶⁴ Viz. Příloha č. 1 - Rozhovor

⁶⁵ Smíšená manželství a výchova dětí. In *Evropská rada pro Fatwy a výzkum* [online]. [cit. 4. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.islamweb.cz/>>

⁶⁶ Kropáček, L. *Islám a západ. Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 120-121

projevují svým příbuzným vděk za podporu ve studiu v cizině. Potom jsou také připraveni poskytnout finanční prostředky nově přichozím mladším příbuzným.⁶⁷

Modernizace ve školství je ale v Turecku znát. Výchovu a vzdělání měly na starosti osoby, které byly vyškolené v mešitách. Výuka náboženství velice zasahovala do výuky. Vlivem modernizace se ale začali učitelé stále více podobat kolegům evropským. Tím se začala tvořit nová nenáboženská a společensky angažovaná inteligence. Předpisy, které se musely striktně podle šaríy dodržovat, se tak začaly pomalu drolit. V Turecku to došlo až tak daleko, že právě platnost šaríy byla oficiálně zcela zrušena.⁶⁸

Jak jsme již v úvodu této kapitoly uvedli, velkorodina je typická pro islámské země. Pro mladé páry bývá složité v takové rodině žít. Jsou známy příklady, kdy žena přivdaná do muslimské rodiny, nedokáže snést diktát mužova příbuzenstva. Ale příliš se bojí. Rozvod by mohl zapříčinit i omezený přístup k dětem a to matky většinou nehodlají riskovat. Opačným případem je, že muž přetrhá se svou muslimskou velkorodinou vztahy a snaží se žít se svou novou rodinou v jiném městě s novými příležitostmi. Málokdy je to tak, že muž žije v rodině své ženy. Žena muže zpravidla následuje, a proto je těchto případů jen velice málo. Výjimky jsou možné zejména v Turecku, Libanonu nebo Egyptě.⁶⁹

4.2.2 Náboženství

Náboženství jsme rozebrali v kapitole o islámu. V rámci turecké kultury se k němu můžeme ještě vrátit. Popíšeme ho teď především z praktického hlediska. Jak již víme, islám je v mnohém pro nás zvláštní náboženství, především se to týká žen. Nejvýraznějším prvkem bývá oblékání a zdobení. Žena je nabádána, aby nosila závoj a skryla tak vše, co nepatří jiným mužům. Některé ženy dokonce tvrdí, že se jim to zdá v pořádku, protože se mezi nimi smažou všechny sociální rozdíly a jsou

⁶⁷ Dudák, V.; Křikavová, A.; Mendel, M, aj. *Islám. Ideál a skutečnost*. 2. aktual. vyd. Praha: Baset, 2002. s. 150.

⁶⁸ Müller, Z. *Islám a islamismus: Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. s. 106.

⁶⁹ Dudák, V.; Křikavová, A.; Mendel, M, aj. *Islám. Ideál a skutečnost*. 2. aktual. vyd. Praha: Baset, 2002. s. 151.

si před sebou a všemi ostatními rovny.⁷⁰ Vliv na oblékání mají i rozdíly mezi velkými a malými městy. Nové změny v oblékání se dostanou jen k malé části ženské populace a téměř výhradně ve větších městech.⁷¹

Žena by podle Koránu měla být zrovnoprávněna s mužem. Pracovat může, pouze pokud jí to muž dovolí, jinak všechno obstarává muž. Dokonce i na nákupy by měl chodit pouze muž. Co se týče svobody názoru nebo práva na vzdělání má žena naprosto stejné právo jako muž. Žena má velice vysoké postavení, i když v našich očích tomu tak nebývá, protože vidíme jen to, co se ženě zakazuje nebo upírá. Žena nemusí řešit žádné finanční záležitosti, o všechno se stará muž. O modlitbách víme, že více výhod má žena. V období půstu nebo šestinedělí se žena modliteb zúčastnit nemusí. Modlitební pravidlo sice určuje, že žena při modlitbě stojí v řadě až za muži, ostatně jako děti, ale neznamená to, že by byla méněcennější. V islámu se vedle sebe striktně rozlišují práva a povinnosti žen, často dochází k vyhoceným debatám o postavení žen. Zajímavostí je svědčení u soudu nebo v případech různých společenských smluv. V jistých věcech svědčí pouze žena a její slovo je to rozhodující. Jindy většinou svědčí jeden nebo dva muži a dvě ženy.⁷²

⁷⁰ Kropáček, L. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-168-7. s. 83-91.

⁷¹ Müller, Z. *Islám a islamismus: Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. s. 108.

⁷² Kropáček, L. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-168-7. s. 83-91

5 SOUŽITÍ TŘÍ ODLIŠNÝCH KULTUR

5.1 Společné soužití

V naší dotazované rodině se spolu setkávají tři různé kultury. A můžeme mluvit i o různých náboženstvích a tradicích. Turecká kultura se od ostatních dvou liší nejvýrazněji. Nejen proto, že Turecko je geograficky od České republiky a Německa nejvzdálenější, ale hlavně proto, že má výrazně specifickou kulturu. V Turecku je nejpočetnějším náboženstvím islám. A islám, jak již víme z předchozích kapitol, se prolíná do všech sfér života. Ať je to sféra společenská, ekonomická nebo politická. U křesťanství (ať už budeme mluvit o katolicích, pravoslavných nebo protestantech) nepocítujeme takové zásahy do veřejného života. V Turecku se dítě narodí a můžeme říci, že je automaticky muslim. Dítě v Německu nebo v ČR si svoje vyznání může ještě zvolit. Tato náboženství a s nimi spojené kulturní zvyky mají na chod rodiny velký vliv.

Důležitým bodem je sžití kultur, vzájemná integrace. K té těžko dochází, pokud každý člen má jiné vyznání. Jde o to, vzájemně se tolerovat. Tolerance je důležitým aspektem. Jistě záleží na člověku, každý z nás je jiný. Ale potom nebude muslim vyhledávat křesťanku nebo naopak, pokud nemá v úmyslu tolerovat vyznání druhého. Integrace Turků v Německu je součástí této práce. Právě integrace sehrála u naší německé rodiny důležitou roli. Poznamenala její členy a další soužití.

Obyvatelstvo pocházející z Turecka v dnešním Německu je tak různorodé, že vytvoření integrační bilance pro skupinu Turků je skoro nemožné. Vedle následků integrace v oblasti vzdělávání a také v oblasti výdělečné činnosti, vznikají v takových oblastech problémy, které se musí společnost i politika věnovat. Integrace se potom může jen stěží podařit, jsou-li obě skupiny, tedy přistěhovalci tak jako Němci odpovídajícího postavení rozdělení a nesou s sebou důsledky. Reformy přišly, ale později. Například koncept interkulturní pedagogiky byl aplikován nejdříve v průběhu devadesátých let. Problém zavedení islámského náboženského vyučování jako oprávněného vyučovacího předmětu je na veřejnosti od roku 1999 intenzivně diskutován, dosud k němu chybí předpoklady. V roce 2002 bylo konečně uzavřeno nařízení o katedře pro islámskou teologii a náboženskou

pedagogiku, na kterém byli vzdělávání učitelé a učitelky náboženského vyučování.⁷³

Nová generace, která by už neměla procházet tak složitým procesem integrace, by měla mít soužití zdánlivě nejjednodušší. Ale Turkům se začlenění do společnosti, i po několika desítkách let, nedaří dost dobře. Jen asi jeden Turek z dvaceti si vezme ženu z jiné komunity, než je muslimská. Svou původní národnost si nechávají asi dvě třetiny tureckých migrantů. Co se týče vzdělání, jsou stále ještě lehce „pozadu“. To platí hlavně o nově příchozích, jen málo z nich si dodělá maturitu. Protože ti, kteří žijí v Německu od narození, takový problém nemívají. Stále více sílí dojem, že turecká komunita se uzavírá do sebe. A její členové žijí ve svém vlastním světě, ačkoli z výpovědí některých německých Turků se můžeme domnívat, že situace se zlepšuje. Především u mladých lidí. Ti se cítí v Německu jako doma. Učí se, pracují a jejich integrace se zdá být na lepší úrovni. To ale neplatí u Turků starších šedesáti let. Ti žijí v „segregaci“. Mladí se od svých rodičů či prarodičů v mnohém liší. Mají na integraci jiný názor a snaží se být v tomto procesu více zainteresovaní. Stále však to není na dobré úrovni, proto se předpokládá, že to bude běh na dlouhou trať. Změny ale přece jen nastaly. Dříve jen Turci pracovali pro Němce, dnes už je to i naopak.⁷⁴

5.2 Rodina a výchova

Rozdíly mezi muslimskou a německou rodinou jsou výrazné. Muslimská rodina má své základy v islámu. Řídí se pravidly islámu. Německá rodina je typickou západoevropskou rodinou. Výrazně se neliší například od rodiny české. Z předchozích kapitol jsme se dozvěděli o rodině a výchově v islámu to podstatné.

⁷³ Interpretace z: Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Integrationsbilanz. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 26. února 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,7,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art7>

⁷⁴ ČTK. Třetí generace Turků v Německu: Cítíme se jako Němci. *Týden* [online]. Publikováno 27. 2. 2009 [cit. 16. března 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/treti-generace-turku-v-nemecku-citime-se-jako-nemci_107576.html>

Ale musíme tady upozornit na důležitou věc. Jednalo se o případy manželství. Mluvili jsme o rodinách, které vzešly z manželství. Z toho jsme pochopili, že případná pravidla a rodinné právo, o kterém jsme psali, se týkají ve většině případů zejména manželství. V případě partnerství muže a ženy, bez oddání, už pravidla o společném soužití nejsou. Vztahy v naší dotázané rodině se však jevily tak, jako kdyby ke sňatku došlo.

Budeme-li srovnávat výchovu Ohana Ö. a Barbary B., neměla by se tak výrazně lišit. Vždyť oba zmínění se narodili v Německu. Ale velkou roli v jejich výchově hrály jejich kořeny, tedy kořeny jejich rodičů. Z rozhovoru vyplývá, že rodiče Barbary B. pochází z Česka. Oproti tomu rodiče Ohana Ö. jsou původem z Turecka. Integrace oboru rodičů hrála v jejich výchově výraznou roli. V případě Barbary B. nevíme o žádných komplikacích při přistěhování její rodiny, a s tím spojenou integrací na území Německa. Na druhé straně u Ohana Ö. a jeho rodičů tomu tak není. Z rozhovoru můžeme vyvodit, že integrace neproběhla zcela v pořádku. Matka Ohana Ö. se nikdy nenaučila dobře německy a nikdy se pořádně nesžila s novou kulturou. Zůstala věrná islámské kultuře a turecké komunitě, v níž se i v Německu nadále pohybovala. Ohan Ö. vyrůstal v Německu, chodil do německé školy. Ale nejspíše se nikdy necítil jako „pravý“ Němec. Doma jeho výchova probíhala nezávisle na výchově školní. Matka ho v duchu islámské tradice vychovala k obrazu svému. Nemůžeme však říci, že by se na něm německá kultura nepodepsala, což víme taktéž z rozhovoru. V rámci možností dodržoval něco z kultury německé a s ohledem na své kořeny mu islámská tradice a její zvyky nebyly cizí. Ovšem z každé kultury si vybral jen to, co pro něj bylo užitečné. Jako příklad můžeme uvést požívání alkoholu, kterému se Ohan Ö. nebránil. Vepřové maso už ale nejedl a učil to tak i své dvě dcery.⁷⁵

Je-li někdo vychováván na pomezí dvou kultur, může dojít k problému, právě jako v našem případě.

⁷⁵ viz. Příloha č.1 - Rozhovor

5.3 Problémy v rodině

V předchozích kapitolách jsme mluvili o smíšených manželstvích a rodině. Smíšená manželství nejsou až tak výrazným problémem. Islám nezakazuje mužům soužití s ženou jiného vyznání. Manželství se naší rodiny přímo netýká, protože Barbara B. a Ohan. Ö. nebyli nikdy oddáni. Podstatné je, že Ohan Ö. si za svou partnerku vybral nemuslimku. Z rozhovoru víme, že pro rodiče to nebyl takový problém, že synova partnerka je křesťanka. Zpočátku k ní byli rodiče Ohana milí, chovali se zdvořile. Pravidla islámu šla při seznamování s partnerkou jejich syna stranou. Později však přicházely problémy spojené především s oblékáním. Ohanovy rodiče začaly Barbaře B. říkat, jak má chodit oblékaná. Když Ohan s Barbarou navštívili Turecko, bylo neúnosné, aby chodila v tílku po pláži nebo dokonce v plavkách.⁷⁶

V případě rodiny docházelo k větším rozdílům. Muslimská rodina je velkorodinou a platí v ní určitá pravidla. Ačkoli Ohan. Ö. a Barbara B. nebyli oddáni, docházelo v jejich soužití k problémům v chování rodičů Ohana, především jeho matky, kdy nastávaly problematické a neřešitelné situace. Rozkol spočíval především ve výchově dětí. Nelze v případě Ohanovy matky mluvit o tchýni, protože jí vlastně nebyla. Stala se jen potencionální tchýní. Ale její chování nasvědčovalo spíše tomu, jakoby se už Barbara B. stala oficiálně její snachou. Podle islámu, pokud se syn ožení, může žádat tchýně po snaše domácí práce. V našem případě k tomu docházelo i bez sňatku. To, že matka partnera občas potřebovala doma s něčím vypomoci, přece není ještě tak těžké splnit. Ohan Ö. svou matku ctil a nekladl jí v ničem odpor, tak jak k tomu má docházet u správného muslima. To zapříčinilo mnohé neshody v soužití partnerů. Barbara B. přestala mít v jejich vztahu důležitou roli. Zdálo se jí, že matka je tou, která řídí všechno, má vůdčí roli. Zastání u svého partnera mívala zřídka, protože se ve všem přikláněl ke své matce a ve všem s ní souhlasil. Nejdůležitější moment potom přišel, když Barbara B. otěhotněla, a následně vychovávala s Ohanem Ö. dvě holčičky. Matka Ohana Ö.

⁷⁶ viz. Příloha č. 1 - rozhovor

měla neustále výhrady k výchově. Své výtky však Barbaře B. sama neřekla, vše se odehrávalo přes jejího syna.⁷⁷

Stále problematičtější situace v tomto uspořádaném trojúhelníku mezi matkou, synem a jeho partnerkou dospěla až k rozchodu dvou mladých rodičů. Z rozhovoru vyplynulo, že největším bodem sporu se stala matka. Její neúspěšná integrace vedla nejprve k uzavření se mezi „své lidi“. Nedostatečná znalost jazyka jí neumožnila s vnoučaty dobře komunikovat. I když děti mají doma turecký slovník od svého otce a učí se základním slovíčkům. Prvními, malými výtkami na oblékání své budoucí snachy se začaly projevovat prvky islámské tradice. Dalšími problémy byly rozdílné názory na výchovu, které se staly hlavním důvodem sporů. Neustálé výtky vůči výchově, rozdílný způsob výchovy, které byly skrze Ohana Ö. Barbaře B. podávány, nemohla dlouho snášet.⁷⁸ Neúspěšná integrace (matky Ohana) a neochota se zapojit do nové společnosti byly základem pro další problémy.

Střet kultur a rozdílné tradice v nich, především v oblasti výchovy, byly výchozím bodem pro neshody. Vzhledem k náboženskému vyznání, které je v České republice povětšinou stejné jako v Německu, neměli rodiče Barbary B. výrazný problém s integrací. Říkáme vzhledem k náboženství, protože kultura a tradice s ním spojené se výrazně neliší. Do západoevropské kultury patří jak Česká republika, tak Německo. Na tomto příkladu můžeme vidět dva způsoby naprosto odlišné integrace v přibližně stejných letech. Můžeme odlišit integraci rodičů Barbary B., která proběhla víceméně bezproblémově a naproti tomu integraci rodičů Ohana Ö., kteří přišli skoro ve stejnou dobu, ale jejich integrace se naprosto liší. Můžeme vyvozovat, že rozdíl v integraci, který na jedné straně proběhl úspěšně a na druhé straně neúspěšně, pramení z rozdílnosti kultur, ze kterých rodiny pocházejí.

⁷⁷ Viz. Příloha č.1 - Rozhovor

⁷⁸ Tamtéž.

ZÁVĚR

Na závěr této práce nám vyplývá několik zjištění. To, že náboženství hraje významnou roli, nemusíme připomínat. Zvyklosti vycházející z náboženství jsou vlastně tím hlavním důvodem, které problémy v naší konkrétní rodině způsobily. Je důležité říci, že ačkoliv může partner akceptovat druhého partnera s jiným náboženským vyznáním, neznamená to vždy dobrý konec. Náboženství mají své zásady. V případě islámu mluvíme i o pravidlech, příkazech, zákazech. Právě tyto zásady islámu se podepsaly na naší rodině. Výchova prarodičů proběhla ještě v rámci jedné kultury. Ovšem výchova otce dvou německých dívek už proběhla dvoustranně. Integrací prarodičů to začalo a snahou žít na pomezí muslimské kultury a německé kultury, dodržovat částečně tradice jedné i druhé a přitom jít s dobou moderní západoevropské s jejími zvyky, to skončilo.

Došli jsme v této práci k podstatné věci. Rozdílný názor na výchovu dětí, jiné zvyky v rodině, jiné tradice v rodině se staly zdrojem problémů. Nepřiměřené zásahy prarodiče (matky), výtky k výchově dětí a neustálé zásahy do vztahu zmíněných partnerů, se staly příčinou jejich rozchodu. Z této práce docházíme k poznatkům, že už migrace prarodičů a následná integrace se později podepsala na vztahu dvou mladých lidí, kde ani nedošlo ke sňatku v důsledku závažných problémů.

Nebudeme vyvozovat příkladný závěr. Protože tato práce ukazuje jen na jeden případ z mnoha. Na příkladu Německa můžeme vidět variantu, kterou si zvolilo, v případě integrace. Multikulturní výchova a vzdělání jsou opěrnými body pro Německo. Nemůžeme ale soudit, zda je tato varianta úspěšná či ne. Německo chce předávat svou kulturu a vzdělání všem, a to jak svým občanům, narozeným na německém území, tak i přistěhovalcům. Jak je možné, aby si Turci zachovali svou kulturu? Je možné, že Německo stojí o setření všech rozdílů mezi kulturami a má snahu vytvořit jednotnou kulturu. Ale pokud existují Turci, kteří si chtějí zachovat svou kulturu a zároveň se propojit s kulturou země, kde momentálně žijí, je třeba to respektovat a nalézt způsob, jak vyhovět oběma stranám.

LITERATURA:

Dudák, V.; Křikavová, A.; Mendel, M, aj. *Islám. Ideál a skutečnost*. 2. aktual. vyd. Praha: Baset, 2002. ISBN 80-86223-71-X

Glück, D. *Umlčená*. Z německého originálu Mundtot. Frýdek-Místek: Alpress, 2006. ISBN 80-7362-235-1

Harding-Esch, E.; Riley, P. *Bilingvní rodina*. Z anglického originálu The Bilingual Family. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-358-1

Hrbek, I. *Korán*. Z arabského originálu Al Qur'án. 7. aktual. vyd. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0246-4

Jandourek, J. Manželství s islámem. *Reflex*, 2010, roč. 21, č. 35, s. 28-31. ISSN 0862-6634

Janík, T.; Ježková, V.; von Kopp, B. *Školní vzdělávání v Německu*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1558-5

Jirásková, V. *Multikulturní výchova. Předsudky a stereotypy*. Praha: Epoque, 2006. ISBN 80-87027-31-0

Kolektiv autorů Národního institutu pro další vzdělávání. *Cesty ke vzdělávání dětí ze sociokulturně odlišného prostředí*. Praha: Ediční středisko NIDV, 2010. ISBN 978-80-86956-58-9

Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1993. ISBN 80-7021-125-3

Kropáček, L. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-168-7.

Kropáček, L. *Islám a západ. Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-540-2.

Mendel, M.; Ostřanský, B.; Rataj, T. *Islám v srdci Evropy. Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9

Müller, Z. *Islám a islamismus: Dilema náboženství a politiky*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1818-2

Pelcová, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-392-4

Průcha, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2

Šišková, T. (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2

Taylor, CH. *Zkoumání politiky uznání. Multikulturalismus*. Z anglického originálu *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*. Praha: Epoque a FÚ AV ČR, 2004. ISBN 80-86328-64-3

Walková, B. *Tradice judaistického, křesťanského a islámského manželství a rodiny*. Praha, 2004. 124 s., fot. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra chemie a didaktiky chemie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jiří Kučírek.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

ČTK. Cameron: Přílišná tolerance menšin selhala. *Deník* [online]. Publikováno 7. 2. 2011 [cit. 17. března 2011]. Dostupné z WWW:

<http://www.denik.cz/ze_sveta/cameron-prilisna-tolerance-mensin-selhala20110207.html>

ČTK. Třetí generace Turků v Německu: Cítíme se jako Němci. *Týden* [online].

Publikováno 27. 2. 2009 [cit. 16. března 2011]. Dostupné z WWW:

<http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/treti-generace-turku-v-nemecku-citime-se-jako-nemci_107576.html>

Das Schul- und Studienportal [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW:

<<http://www.schule-studium.de/Sozialkunde/Schaubilder-Innen-und-Aussenpolitik/Statistiken-Inneres.html>>

Europas größtes türkisches Politic City [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné

z WWW: <<http://www.politikcity.de/forum/t%FCrkische-geschichte-t%FCrk-tarihi/18021-t%FCrken-deutschland-2.html>>

Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Einleitung. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 26. února 2011]. Dostupné z WWW:

<http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,0,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art0>

Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Erste Arbeitsmigration.

Bundeszentrale für politische Bildung [online]. [cit. 26. února 2011]. Dostupné z WWW:

<http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,1,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art1>

Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Integrationsbilanz. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 26. února 2011]. Dostupné z WWW:
<http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,7,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art7>

Faruk, Şen. Türkische Minderheit in Deutschland. Parallelgesellschaften. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 27. února 2011]. Dostupné z WWW:
<http://www.bpb.de/publikationen/7LG87X,5,0,T%FCrkische_Minderheit_in_Deutschland.html#art5>

Hesová, Z. Gastarbeiteri, přistěhovalci, muslimové. Německé diskuze o integraci turecké menšiny. *Revue politika*. In Centrum pro studium demokracie a kultury [online]. Publikováno 4/2005 [cit. 16. března 2011]. Dostupné z WWW:
<<http://www.cdk.cz/rp/clanky/255/gastarbeitri-pristehovalci-muslimove/>>

Multikulturní centrum Praha [online]. Dostupné z WWW:
<<http://www.mkc.cz/cz/uvod.html>>

Planet Schule [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW:
<<http://www.planet-schule.de/wissenspool/7-tage/inhalt/hintergrund/zahlen-und-fakten.html>>

Politikgott [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW:
<<http://www.politikgott.de/politik-2/deutschland-politik-2/als-turke-in-deutschland/>>

Pravda o islámu [online]. Dostupné z WWW: <http://pravdaoislamu.cz/>

Smišená manželství a výchova dětí. In *Evropská rada pro Fatwy a výzkum* [online]. [cit. 4. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.islamweb.cz/>>

Šnidauf, J. Arabské národnostní menšiny v Německu na pozadí současné diskuse o imigraci, integraci a multikulturalismu. In *Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. Praha: Publikováno 9. 7. 2005. [cit. 4. března 2011] Dostupné z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/arabske-narodnostni-mensiny-v-nemecku-na-pozadi-soucasne-diskuse-o-imigraci-integraci-a-multikulturalismu-1.html>>

Türkische Gemeinde in Deutschland [online]. [cit. 20. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.tgd.de/index.php?newlang=deu>>

Welt Online. [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.welt.de/politik/deutschland/article5267581/Junge-Tuerken-sind-konservativer-als-ihre-Eltern.html>>

Wordpress [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://derhonigmannsagt.wordpress.com/2011/03/11/wer-das-land-aufgebaut-hat-dem-gehört-es-auch-den-turken/>>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Rozhovor

V praktické části své práce zveřejňuji rozhovor s dotázanou rodinou, respektive s matkou rodiny.

Údaje o rozhovoru:

- Dotázaná: Barbara B., svobodná, 2 děti
- Věk: 31 let
- Místo: Německo, Mnichov – společný byt Barbary B. a jejích dvou dcer
- Datum: 26. 9. 2010

Dále uvádím praktické informace o dotázané rodině.

Rodina žije v Německu, v Mnichově. Matka žije se svými dvěma dcerami - Selin a Suzan Ö. v centru Mnichova v bytě 2+1kk. Jejím partnerem byl a otcem dvou dcer je původem Turek jménem Ohan Ö. s náboženským vyznáním islám. Její náboženské vyznání je formální křesťanství. Rodiče Barbary B. pochází z České republiky. Naše otázky směřovaly především k rozdílným kulturám a zvykům členů rodiny a výchově v rodině. Rozhovor probíhal v bytě, v obývacím pokoji dotázané.

Rozhovor

1. Jak se váš bývalý přítel a otec vašich dětí dostal do Německa?

Jeho rodiče přišli do Německa z Turecka a bývalý přítel už se narodil tady v Německu.

2. Kde jste se potkali?

Seznámili jsme se v centru Mnichova, na jedné diskotéce.

3. Jaké bylo soužití s ním a jinou kulturou, poznala jste hned od začátku, že je věřící islámu?

Zpočátku netvrdil, že je věřící, až později. Celá jeho rodina i on jsou věřící (islám).

4. Jaké to bylo v Turecku u jeho rodiny?

Jeho rodiče žijí půl roku v Turecku a půl roku v Německu. Zpočátku byli příjemní a hodní. Potom začali říkat, jak bych měla chodit oblékaná. Tchýně v Turecku nemusí dělat nic, ale po mně chtěla, abych se o všechno starala.

5. Jaké byly jeho zvyky a kultura?

Po dětech vyžadoval, aby nejedly vepřové maso. Nechtěl, aby se děti nechaly pokřtít. Pokud se děti narodí otci, který vyznává islám, jejich vyznání je také automaticky islám. Funguje to pouze v linii po otci, nikoliv po matce. Sám nechodil na modlitby, ani po dětech to nevyžadoval. Nesměl pít alkohol, ten ale pil. Zvyky islámu dodržoval jen některé a to právě ty, které se mu líbily nebo se mu zrovna hodily. Nepřipadal mi nikdy jako 100% věřící. Napůl se mu líbily zvyky v Německu, napůl v Turecku.

Nelíbilo se mu, že dcera navštěvuje evangelickou školu. Pokud jeho dcery nevyznávají islám, nechce, aby vyznávaly jiné náboženství. Chtěl, aby vyznávaly islám, ale v podstatě je k tomu sám nevedl. Protože ani sám všechna pravidla islámu nedodržoval. Jak jsem už řekla, on není zarputilý zastánce islámu. V Německu žije od narození a má to na něj obrovský vliv, ale nechtěl to přiznat. Když o něčem se svou matkou diskutoval, nesměl jí odporovat, nemohl jí říct, že ona něco dělá špatně. Jeho rodina až tolik nerozuměla hygienickým podmínkám některých potravin, ale na druhou stranu chtěli mít všechno čisté, co se týče domácnosti.

Rodiče nechtěli, abych chodila v Turecku v tílku, připadalo jim to až příliš odhalené. Ke mně se Ohan choval jinak v Turecku a jinak v Německu - v Turecku poslouchal hlavně svou matku. Jako jeho

příteřkyně a matka jeho dětí jsem tam neměla prakticky žádné slovo. V Německu mě pouštěl samotnou všude, ale v Turecku už s tím měl problém. V té oblasti, kde partner žil, je zvykem, že vždy všechno obstarává muž a žena nikam nechodí. Naopak u jeho rodičů tomu bylo tak i v Německu. Jeho matka prakticky nevycházela z domu a pracoval jen otec. Dokonce chodil i nakupovat. Ženy z Turecka si v žádném případě nesmí brát Němce, naopak muži německé ženy mohou, ale ženy musí souhlasit s jejich vyznáním. To jsem věděla. Ale nevěděla jsem, že to bude natolik složité soužití.

6. Byla jména holčiček vybrána v závislosti na tom, že byl Turek?

Jméno jedné z holčiček je turecké a to Selin, druhé už v původu turecké není. Druhé jsme vybírali tak, aby bylo mezinárodní, aby se dalo používat jak v Německu, tak Turecku i České republice a je to Suzan. Chtěl, aby děti měly druhé jméno po jeho matce (protože to po něm žádala). To se mi však nelíbilo, protože turecká jména bývají někdy krkolomná a složitá.

7. Projevovala se jeho národnost při výběru práce? Měl problémy najít si práci?

S prací neměl problémy, protože pracoval s bratrem. Jeho otec pracoval, ale matka nikdy. Jeho rodiče sem za práci přišli, protože v Německu potřebovali pracovní síly. Vždy říkali, že odejdou z Německa a do Turecka se vrátí nastálo, ale nikdy to neudělali.

8. Jak se projevovala jiná (turecká, islámská) kultura na výchově dětí?

Hlavně jeho rodiče často mluvili do výchovy. Ale pouze skrze svého syna. Nikdy mi neřekli přímo do očí, co si myslí. Chtěli, abychom navštěvovali hlavně Turecko, že u nich je to nejlepší. Jediná přípustná dovolená byla a bude vždy jen do Turecka. Jeho matka měla opravdu velké výtky a požadavky, týkající se právě výchovy.

9. Jak probíhala integrace jeho rodiny v Německu?

Jeho matka se nikdy nenaučila německy, protože to nepotřebovala. Otec všechno obstarával a ona se bavila pouze s Turky. Nikdy se nedostala jinam, než v rámci turecké komunity a německy komunikovat nemusela. Jeho otec navštěvoval i v Německu mešity a chodil na modlitby. Ale Ohan už to příliš nedodržoval, ačkoli se narodil v Německu myslím si, že byl výchovou hodně poznamenaný. Žije tu od malička, a přesto se baví pouze s Turky a nad Němci ohrnuje nos. A proč? Protože prostě chce.

10. A co váš český původ? Děti mají jak turecké, tak i české kořeny, snažíte se, aby znaly obě kultury?

Jistě. Moje matka pochází z Čech. Žije sice také v Německu, ale obě mluvíme plyně česky. Já s dětmi mluvím pouze německy a matka spíše česky. Mají doma dokonce český barevný slovník a čeština je baví. Samozřejmě mají od svého otce i turecký slovník. Ale je pravda, že turecky je Ohan sám neučí, když je s nimi. Mají jednoznačně blíže k češtině než k turečtině. Vzhledem k tomu, že s Ohanem již dlouho nežijí, je znát, že Česká republika je jim bližší.

11. Jaké jsou momentálně vztahy mezi vámi, vaší rodinou a bývalým partnerem a jeho rodinou?

Jsou na celkem dobré úrovni. Dá se s nimi vyjít. Holčičky mám v péči já a Ohan je má každý druhý víkend. Častěji to být nemůže kvůli jeho práci. Se svými prarodiči se už tak často nevidají, ale moje matka k nám často dochází a pomáhá mi s hlídáním, takže s tou jsou v kontaktu často. Je to teď pro mne mnohem snadnější než když jsem byla s Ohanem.

Příloha č. 2 – Vlajky

A) Německá vlajka s tureckým symbolem

Zdroj: Politikgott [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW:
<<http://www.politikgott.de/politik-2/deutschland-politik-2/als-turke-in-deutschland/>>

B) Německá vlajka s tureckým symbolem

Zdroj: Wordpress [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW:
<<http://derhonigmannsagt.wordpress.com/2011/03/11/wer-das-land-aufgebaut-hat-dem-gehört-es-auch-den-turken/>>

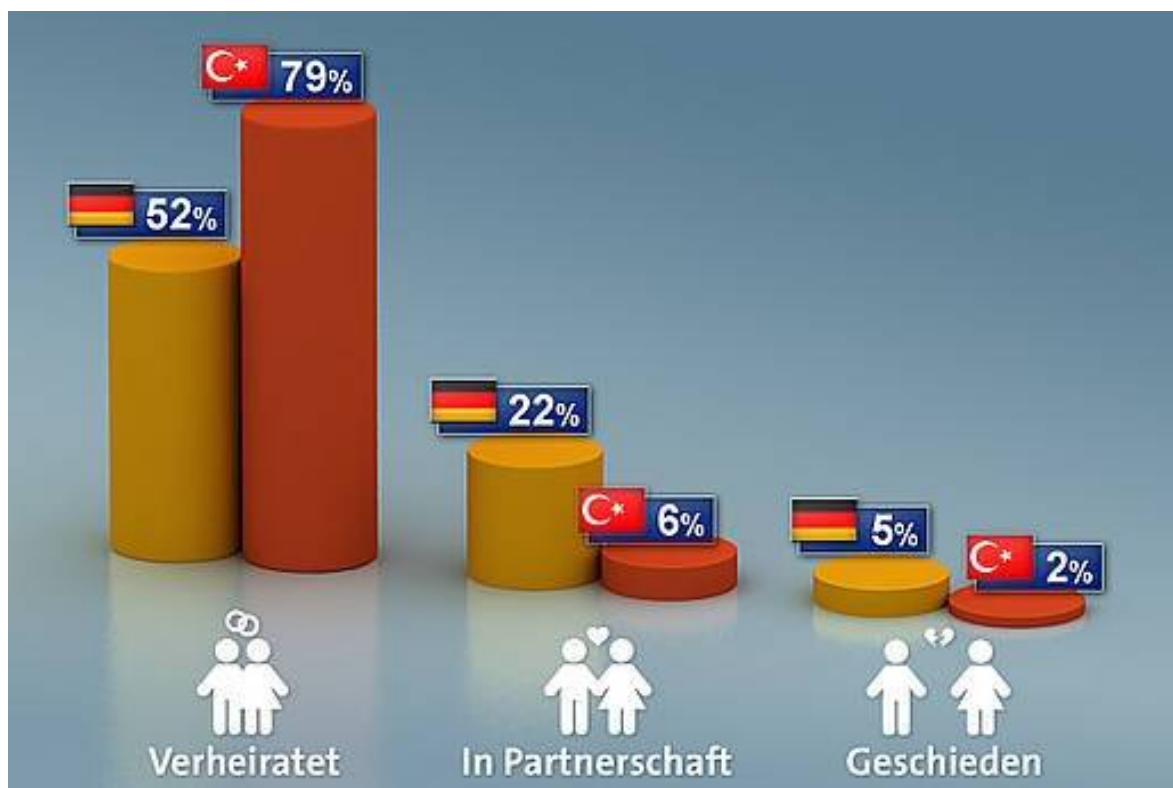
Příloha č. 3 – Tabulky

A) Turci v Německu – Postoj k Německu

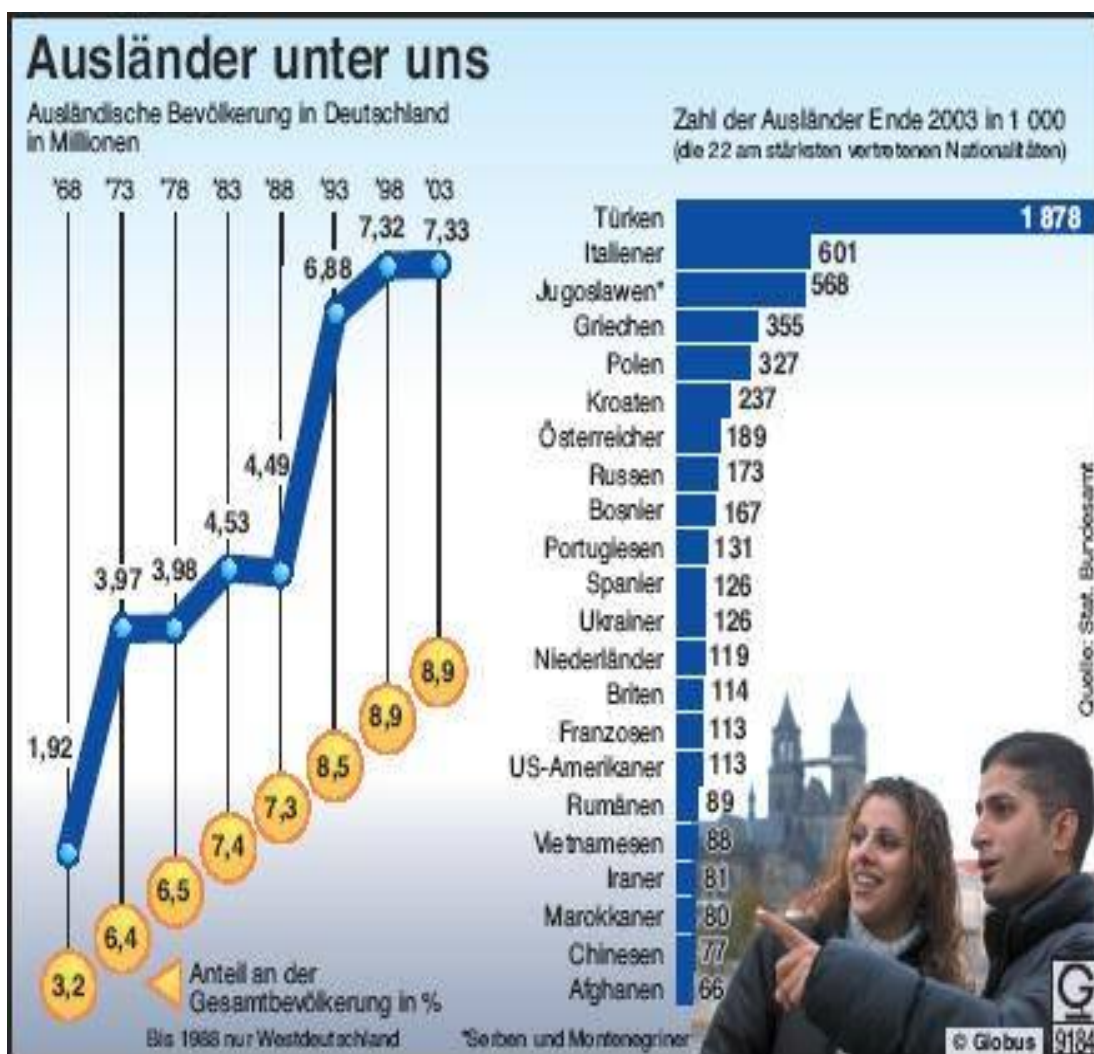
Zdroj: Welt Online. [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.welt.de/politik/deutschland/article5267581/Junge-Tuerken-sind-konservativer-als-ihre-Eltern.html>

B) Procentuální znázornění partnerských svazků Turků a Němců

Zdroj: *Planet Schule* [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.planet-schule.de/wissenspool/7-tage/inhalt/hintergrund/zahlen-und-fakten.html>>

C) Počty přistěhovalců z různých zemí žijících na území Německa

Zdroj: *Europas größtes türkisches Politic City* [online]. [cit. 26. března 2011].
 Dostupné z WWW: <<http://www.politikcity.de/forum/t%FCrkische-geschichte-t%FCrk-tarihi/18021-t%FCrken-deutschland-2.html>>

D) Počet Turků v Německu od roku 1996 do 2003

Zdroj: *Das Schul- und Studienportal* [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.schule-studium.de/Sozialkunde/Schaubilder-Innen-und-Aussenpolitik/Statistiken-Inneres.html>